

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering   **Rente-Verzekering.**

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage”

Kabar dari Hindia-Nederland, sasoedahnja mail katarima.

Ada djoega telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: Een Tehuis voor Oosterlingen uit den dienstbaren stand te 's-Gravenhage. — Sumatra's Westkust. — Samenwerking op het gebied van propaganda voor vermeerdering van de kennis hier te lande omtrent Ned.-Indië. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen.

Een Tehuis voor Oosterlingen uit den dienstbaren stand te 's-Gravenhage.

Een lang gekoesterde wensch van de Vereeniging „Oost en West” heeft kans verwezenlijkt te worden: de wensch om tegemoet te komen in de verlatenheid, de hulpeloosheid, het gevaar door onkunde in handen te geraken van onvertrouwde raadgevers, waarin allicht de Oosterlingen hier te lande komen te verkeeren, wanneer zij vrij geraakt zijn van het dienstverband, waarop zij naar hier gekomen zijn, of tijdelijk werkeloos zijn.

Reeds eenigen tijd geleden heeft het bestuur van „Oost en West” bij den Minister van Koloniën de wenschelijkheid bepleit van de inrichting van een doorgangshuis, waar deze menschen, tegen geringe betaling, een passend verblijf kunnen vinden. Aan dit „tehuis” zou een recreatiezaal verbonden moeten worden, waar ook de hier te lande in dienst zijnde Oosterlingen, een Vereenigings- en ontspanningsplaats zouden kunnen vinden. Daaraan zou verder een informatiebureau te verbinden zijn voor de Oostersche dienstbaren, die een betrekking zoeken en voor personen, die hen in dienst willen nemen. Voor het beheer en de leiding van dat tehuis zal iemand gezocht moeten worden, die met tact en toewijding deze zeker lang niet gemakkelijke taak op zich wil

nemen, iemand, die een goed vertrouwd, belangstellend raadsman voor allen kan zijn.

De Minister had wel ooren naar dit voorstel en gaf ons bestuur in overweging deze aangelegenheid te bespreken met den heer G. J. Oudemans, die van regeeringswege met het behartigen der belangen van de in Nederland vertoevende Indiërs is belast.

De besprekingen met genoemden heer hebben er toe geleid, dat thans een gemotiveerd voorstel bij de Regeering is ingediend, zoodat de hoop gekoesterd mag worden, dat „Oost en West” eerlang in de gelegenheid zal zijn, gesteund door een Regeeringssubsidie, tot de inrichting van zoo'n tehuis over te gaan.

G.

SUMATRA'S WESTKUST.

22 Mei 1919—22 Mei 1919.

Door S. M. LATIF.

(Vervolg.)

Inlandsch Credietwezen. Een der voornaamste instellingen, welke pas in de laatste jaren op de Westkust zijn tot stand gekomen, mag zeker het credietwezen genoemd worden, dat voor landbouw, nijverheid en handel van groote beteekenis is. Dit lichaam heeft nu reeds op belangrijke resultaten mogen bogen. De 3 soorten van volkscrediet-instellingen zijn de volgende:

1. De dorps-rijstcrediet-instellingen (*loemboeng nagari*);
2. De dorps-geldcrediet-instellingen;
3. De volksbanken.

De eerste hebben ten doel door onderlinge bijdragen in natura (d.i. in *padi* en soms ook in geld, na den

oogst) een fonds te vormen. Den landbouwers kunnen uit dit fonds voorschotten in natura worden verschaft bij mislukking van oogst en als plantmateriaal. Deze voorschotten worden weer afgedaan in natura met bijberekening van 25 à 50 pCt. rente, na den eerst volgenden oogst. Uit de opbrengst van den verkoop van de niet uitgeleende rijst wordt, na aftrek der kosten van onderhoud en na teruggave van de eerste bijdragen, een reserve-fonds gevormd. Na verloop van tijd is de *nagari* dus de eigenares van een *loemboeng* met voorraad en een reserve-kapitaal. Van dit laatste worden, ten algemeene bate der bevolking, uitgaven gedaan, zooals proeven met betere rijstsoorten en dergelijke. Of men schaft daaruit voorwerpen aan tot algemeen gebruik b.v. sieraden en andere benodigdheden voor plechtigheden en huwelijksfeesten, ze worden tegen een gering bedrag verhuurd aan hen, die ze noodig hebben. Een en ander voorkomt groote uitgaven, welke aan dergelijke plechtigheden zouden kunnen zijn verbonden. Uit de kas kan men ook geld leenen voor andere dan landbouwdoeleinden. Uit den aard der zaak behoort dit tot de taak van dorps-geldcrediet-instellingen, welke zooveel nut stichten bij kleinhandelaars en handwerkers, dus daar vooral, waar de inlandsche landbouw-centra zijn. Door hun billijke rente vormen ze naar verhouding een krachtig middel tegen den ingewortelden inlandschen woeker.

„Het verdient bijzondere vermelding”, zegt de heer L. C. Westenenk (1) „dat alle crediet-instellingen in dit gewest werken met eigen middelen, zonder eenigen geldelijken steun van het Gouvernement.”

Onderwijs. Hoe staat het met het onderwijs op de Westkust? Het was Mr. C. Th. van Deventer,

(1) „Menangkabausche Nagari”, Med. Encycl. B. 1915.

PERRY & CO.

Dekstoelen

Hut } koffers
Mail }

Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT
20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

de inluder der ethische politiek, wiens stempel ongeveer het geheele tegenwoordige stelsel duidelijk draagt, die een lans brak voor Indië met zijn „Eereschuld” in *De Gids* van 1899, welk artikel een mijlpaal is geworden in de koloniale geschiedenis van den Nederlandschen staat. Een koloniaal stelsel, gegrondvest op zucht naar winst, ten bate van het moederland, was door dit artikel plotseling ten doode opgeschreven. Het uitbuitingssysteem moest nu plaats maken voor het zedelijk opvoeden der koloniën tot de bestemming, die ze moeten en zullen bereiken, n.l. van zelfstandige gemeenschappen.

De Indische baten worden dan ook tegenwoordig door niemand meer, van welke politieke richting ook, verdedigd. Het belang van Indië zelf staat bij het bestuur op den voorgrond en de opgebrachte gelden worden uitsluitend voor Indische belangen besteed. Voorwaar, een gezonde politiek. Op de geestelijke, zedelijke en stoffelijke verheffing der bevolking is thans het streven van de regering gericht. Het onderwijs sedert de laatste jaren krachtig ter hand genomen, voldoet nu ook grootendeels aan de vraag der West-Sumatranen om gewoon, lager en voortgezet onderwijs voor jongens en meisjes. De volksscholen, alwaar de dorpskinderen de eerste schrede naar wetenschap doen, zijn nu tot bijna 400 aangegroeid.

Op ultimo 1914 bezochten 21224 jongens en 2809 meisjes de lagere school. Nog is echter een groot deel der bevolking van alle onderwijs verstoken. In de laatste paar jaren deden ook een ambachtsschool en landbouwschooltjes hun intrede.

Op sommige plaatsen bestaan verder nog kleine kunstnijverheidsscholen, welke meestal door bestuursambtenaren in het leven zijn geroepen (hulde aan hen!) om een plaatselijk voorkomend tak van kunstnijverheid te steunen, zooals kant maken en weven.

Landbouw-voorlichtingsdienst. Tot de voornaamste taak van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel behoort de bevordering van den inlandschen landbouw. Java heeft reeds eerder daarvan mogen profiteren.

Toen dit jonge Departement dezen tak van dienst ook tot Buitenbezittingen uitbreidde, kreeg Sumatra's Westkust al dadelijk zijn aandeel daarin.

Was men aanvankelijk begonnen (1910) met het aanstellen van één landbouwleeraar, al spoedig bleek het, dat het personeel uitgebreid moest worden. De landbouwschooltjes en landbouwcursussen dienen om der bevolking populaire landbouwwetenschap bij te brengen. Evenals elders moeten we ook hier eerst na jaren lang geduld en inspanning van energie kunnen zien de resultaten van den ingeslagen weg. Teleurstellingen met de genomen en de te nemen maatregelen zullen niet uitblijven, doch deze zullen ons niet van het goede doel afbrengen.

Tot het hoofdproduct van den inlandschen landbouw in de meeste gewesten van den Archipel behoort in de eerste plaats zeker de rijst. Het is het hoofdvoedsel zonder welk het bestaan van ons volk niet denkbaar is.

In een normaal productiejaar bedraagt de uitvoer van rijst op de Westkust p. m. 3 miljoen K.G., terwijl daartegenover een invoer van 1 miljoen K.G. staat. Het gewest heeft dus een genoegzame overproductie van rijst. De heer M. B. Smits, landbouwleeraar te Fort de Kock, zegt hierover (2): „De Residentie Sumatra's Westkust is een zeer belangrijk produceerend gebied. Hoewel noch omtrent de uitgestrektheid der sawah's noch omtrent de opbrengst cijfers beschikbaar zijn, is het zeker, dat hare belangrijkheid niet onder doet voor die van verscheidene gewesten van Java. Dit blijkt wel hieruit, dat ze behalve de noodige hoeveelheid rijst voor haar vrij talrijke bevolking (ruim 1½ miljoen inwoners) nog in staat is om tamelijk groote hoeveelheden te produceren voor export naar andere gewesten van Sumatra, voornamelijk Benkoelen, Tapanoeli en Atjeh.

„Vóór 1910 werd van uit Emmahaven niets geëxporteerd. In 1910 bedroeg de export van daar 20732 pikol. En in de daarop volgende jaren valt een gestadige toename te bespeuren, zoodat in 1914 werd uitgevoerd een hoeveelheid van 96531 pikol. Voegen we hier nog bij den uitvoer van Aier Bangis, Sasak en de Zuidelijke havens, zooals Indrapoera en Tapan, dan mogen we veilig aannemen, dat de totale uitvoer in 1914 meer dan 100.000 pikol bedroeg. Over 1915 zijn thans nog geen cijfers bekend, maar er is reden om aan te nemen, dat de export dit jaar nog aanmerkelijk hooger zal zijn.”

(2) „Teysmannia” 10^e afl. 1915: „Enkele bijzonderheden van de rijstcultuur ter Sumatra's Westkust”.

Ook de rijstbouw heeft een gestadige ontwikkeling gehad in het land der Menangkabauers. De bekende *kintjir* is het resultaat van een eeuwen lange onderverinding op rijstcultuurgebied. Zij vindt haar toepassing vooral op lagere of vlakke streken, waar de rivieren zooveel minder verval hebben. Verder de geleidelijke overgang van oogsten met toei (ani-ani op Java) tot oogsten met den sikkel (3). Waar nu in de Buiten-Bezittingen de rijstbouw een beschavingsproduct is, daar kan men den stand der volksoontwikkeling afmeten naar den trap van volmaaktheid, welke de rijstcultuur heeft bereikt.

Tabak, klapper, gambir, cassia vera, muskaatnoot e.a. cultures behoren tot die, welke krachtig door het Departement van Landbouw, N. en H. worden gesteund en vormen een punt van voortdurende belangstelling van den betrokken Landbouw-voorlichtingsdienst. Door betere werkwijze, ziekte-bestrijding en zaadselectie, tracht men verbetering van het product te bereiken.

Handel. De bosch- en andere producten van het land vormen nog steeds den belangrijkste handel van de Westkust en hebben tot afzetgebied bijna alle werelddelen. Enkele tabaksoorten zijn in het buitenland zeer geliefd, terwijl die van Pajakoemboeh een wereldvermaardheid hebben. Ook de binnenlandsche markten zijn zeer bedrijvig. Het is een feit, dat op Java b.v. bijna nergens een plaatsje aan te wijzen is, waar de kleinhandel niet in handen is van Chineezers. In het verst afgelegen dorpje ziet men nog een Chineesch venter, die het bestaan van zijn inlandschen collega bijna onmogelijk maakt. Hoe anders is dit op de Westkust. Menig plaatsje kan men aantoonen, waar de verschijning van een zoon van het Hemelsche Rijk tot een zeldzaamheid behoort. Zelfs op groote plaatsen, alwaar de *struggle for life* het hevigst is, houden de inlandsche kooplieden naast hun vreemde collega's zich goed staande. In dit eenvoudig volkje met zijn democratische instellingen schuilt een energie, die deel kan nemen aan den ideëelen strijd van Europa.

Het is de taak van de regering om deze langs goede banen te leiden. „Het is dan ook een slag volk, dat met goede leiding het ver zal kunnen brengen, omdat het weet, wat het wil en aanleg heeft voor logica (4).”

Summa Summarum. Wanneer een Menangkabauer de ontwikkeling van zijn land en volk in de laatste jaren met aandacht volgt, dan heeft hij zeker reden tot erkentelijk-zijn jegens het Gouvernement. En toch zijn we nog niet geheel tevreden. Integendeel we zijn zeer bezorgd voor de toekomst. Wat we zoo hard nodig hebben voor geheel Indië is: defensie. De urgentie van dit vraagstuk is meer en meer gebleken in dezen tijd van Europeeschen zelfmoord. De uitputting van Europa beteekent immers de opleving van de Japansche expansie-politiek. Nu ook Amerika aan den broederen-moord deelneemt, verkrijgt die zin een dubbele beteekenis, welke onze volle aandacht waard is. Uit den aard der zaak is Japan nu machtiger dan ooit. De Japansche handel zal spoedig de heele wereld omvatten en de politieke beteekenis daarvan zal ook in Indië niet uitblijven. Meer dan ooit raakt het Europeesche belang in het gedrang. Dit alles slechts lijdelijk toezien beteekent in dit geval verwaarloozing van die belangen. De geschiedenis van de laatste tientallen jaren, vooral die van Azië, heeft ons geleerd, dat waar de handel van een natie veroveringen maakt, de expansie-politiek toeneemt. De verdediging van Indië is een levenskwestie voor Nederland. Met ons Indië verzekeren we het bestaan van Nederland; is het niet dan redelijk, dat we op onze beurt de waarborg van onze veiligheid vragen? We willen de zekerheid daarvan hebben om de komende *Sturm- en Drangperiode* ook voor ons volk met succes te kunnen overwinnen. Aan de medewerking van het volk van Ned-Indië zal 't zeker niet ontbreken. Gelukkig is het aantal der tegenhangers van het verdedigingsvraagstuk, zoowel in Indië als in Nederland, niet groot: een handje vol socialisten in Holland en een paar ontevreden in Insulinde.

De intelligente staatsman Troelstra verklaarde onlangs in de Tweede Kamer (5): „We begeven ons daardoor (n.l. door Indië te verdedigen) in een avontuur en vergiftigen daardoor den geest van het volk. Wij belasten daardoor het volk met een ondragelijken last. De verdediging van Indië is onbegonnen werk. Het kan ons niet anders dan de grootste teleurstellingen brengen en bergt een groot gevaar in zich.

(3) „Teysmannia” 10^e afl. 1915. Als boven.
(4) „Buiten” No. 17, 1911: „Van Sumatra's Westkust”, door Mr. P. A. F. Blom, toen luit. O.-I.L.
(5) Zitting van 21 December 1916.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,

SPRAAKLEERAREN TE

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met September Cursussen geopend, met twee lessen per week.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoef te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER

Magazijnen
ter Complete Meubilering

DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!
Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op
No. 2508 Haag.
Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.
L. A. Biesmans, fa P. Kok.
Spekslagerij. Groenmarkt 38.

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

DEN HAAG,
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.
ROTTERDAM,
Hoogstraat 334, Telef. 6474.
ARNHEM,
Ketelstraat 24, Telef. 1495.
DORDRECHT,
Voorstraat 289, Telef. 1146.
LEIDEN,
Maarsmansteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest
uitgebreide
Corsetten-Magazijnen
zooowel in
de goedkoopere als
duurste soorten.

GEEN BETER DAN
GAZELLE-RIJWIELEN

VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

REDE... N 2916... sten zin... gelege... voor hen... en met... er week... tratie... AGE... met als... Bij be... al. Zaken... hollen te... -jarigen... erkend... a samen... c. eerst... asse... RA... ER... 22... RDAM... acier... / een... ok... 38... X... 4... 1723... 474... 5... 146... ef. 577... st... inen... als

Hoe kunnen wij in een tijd, waarin alles onzeker is, voortgaan op dien weg, alsof er geen vuiltje aan de lucht is, en zoo ging de redevoering maar door. Hoe Indië behouden moet worden, daar sprak de leider der S.D.A.P. niet van. Ook overigens was zijn geheele redevoering vol van onjuiste beschouwingen over de Aziatische politiek. Hoe gemakkelijk werd door dezen socialist verder gezegd, dat kapitalisme en imperialisme de oorzaken waren van den tegenwoordigen oorlog. Als dat waar was, dan vragen we ons af, waarom de sociaisten dan niet allen daartegen opgestaan zijn? Terecht merkte de Nederlandsche Premier op, dat de volken den oorlog wilden en nog willen en dat bij de sociaal-democratie nog altijd een ...minderheid was, die den krijg niet wenschte. Ook hier dus is de natuur sterker dan de leer.

Intusschen maakt men in Japan geen geheim van den veroveringszucht van verschillende hunner partijen en staatslieden. We laten, ter staving daarvan, een stuk volgen, overgenomen uit een artikel van een Japanner in een der Japansche bladen, welk artikel overgenomen is geworden door het Amsterdamsche Handelsblad (*). De schrijver besprak eerst de nadeelen voor Japan, indien een der partijen in dezen Eur. oorlog won en vervolgt:

„Met het oog op dit alles is het beter, dat Japan thans aan Holland vraagt om Java en Sumatra af te staan, nu de mogendheden Japan geheel vrij laten en niets anders doen dan vriendschap en goede verstandhouding bevorderen... Men moet het ijzer smeden als het heet is; wij zullen geen gelegenheid meer hebben Java en Sumatra te nemen als wij de tegenwoordige kans laten verloren gaan.”

en verderop:
„Het is zoo duidelijk als de dag, dat in de toekomst Java en Sumatra een handige basis zullen vormen voor Japans vijanden, wie de vijanden dan ook mogen zijn. Om zijn eigen veiligheid te verzekeren mag Japan niet toestaan, dat Java en Sumatra in zulk een vage en onzekere positie blijven als tegenwoordig. Ook daarom zouden wij Java en Sumatra willen bezitten.”

Een duidelijker politiek program bestaat, geloof ik, niet.
Mocht de aandacht van de Indische regeering op het doel van dit artikel gevestigd worden en het Menangkabausche volk gelegenheid worden aangeboden om de honderdjarige deelluimaking van het Nederlandsche Koninkrijk te herdenken, dan zullen wij als bewoners van het pronkjuweel Sumatra, dat zich daar evenwichtig balanceert, en droomerig uitgestrekt ligt op den Equator, in volle pracht en rijkdom, als een Oostersche prinses op een Oceaan van veelkleurige tapijten (?), dan zullen wij als medebewoners van het eiland bij die gelegenheid een oogenblik vragen om duidelijker te doen hooren onze vraag om: defensie.

Moeara-Enim, Mei 1917. S. M. LATIF.

Samenwerking op het gebied van propaganda voor vermeerdering van de kennis hier te lande omtrent Ned.-Indië.

Voor eenigen tijd ontving het bestuur der Vereniging „Oost en West” van den Raad van Beheer der Vereniging „Koloniaal Instituut” een uitnodiging om met eenige andere verenigingen, welke werkzaamheid geheel of gedeeltelijk zich beweegt op Koloniaal gebied, samen te komen, ten einde te overleggen, op welke wijze, met behoud van ieders volkomen zelfstandigheid, te geraken tot meer samenwerking bij het houden van lezingen, voordrachten en cursussen ter verbreiding van kennis omtrent onze overzeesche gewesten.

Waar ons bestuur reeds verscheidene jaren op een dergelijke samenwerking bij de verschillende andere verenigingen had aangedrongen, laat het zich begrijpen, dat het deze uitnodiging gaarne aannam. De gecombineerde vergadering, waarbij „Oost en West” vertegenwoordigd werd door haren onder-voorzitter, den heer R. Zuyderhoff, en door den voorzitter van de afdeling Groningen, den heer Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, had den 27sten Juni j.l. in het bureau van het Koloniaal Instituut te Amsterdam plaats.

De vergadering werd voorgezeten door den vertegenwoordiger van het Koloniaal Instituut, den heer D. F. W. van Rees, die haar opende met een toespraak, waarin hij het doel der samenkomst aangaf. Dit doel was: Overweging van de Instelling van een permanent Comité voor Koloniale voordrachten en cursussen ter verspreiding in veel ruimeren kring dan tot dusver, van kennis van onze koloniën.

De belangstelling voor onze koloniën hier te lande is, dank zij de toenemende bemoeienis van tal van verenigingen, groeiende. Maar, hoezeer die ver-

meerderde belangstelling is toe te juichen, de daartoe in werking gestelde propaganda bereikt slechts een deel van de Nederlandsche bevolking, en over het geheel genomen geschiedt zij niet op een wijze, die in uitgebreiden kring blijvende vruchten belooft. Wil men een beduidend grooter deel van ons volk bereiken, dan is vereeniging van krachten onvermijdelijk; wil men meer blijvende vruchten, dan is stelselmatiger arbeid noodig, welke weder alleen door onderling overleg en samenwerking uitvoerbaar zal zijn.

Die samenwerking is niet in dien zin gedacht, dat de vereenigingen, die zich bezig houden met voordrachten of lezingen over koloniale onderwerpen, dan wel met cursussen of leergangen, deze taak zouden overdragen aan een nieuw in te stellen orgaan; het is niet de bedoeling geweest, dat die vereenigingen hare vrijheid ten deze en zelfstandige beoordeeling in het minst zouden prijs geven, noch dat zij zich in den vervolge grootere geldelijke opofferingen voor het hier besproken doel zouden getroosten dan thans haar deel zijn. Bedoeld is niet anders, dan vergemakkelijking van haar taak en verhooging van het nuttig effect van haar streven, door de individueele actie van ieder te doen worden: Onderdeel van een gezamenlijke actie van velen. En dat gevolg dacht men te bereiken door de instelling, met aller vrijwillige medewerking, van een Comité van Advies, belast met het telken jare samenstellen van een ontwerp voor een programma van actie over het geheele land, echter zonder bindend karakter voor de in dat Comité vertegenwoordigde vereenigingen.

De taak van dat Comité zou omvatten:
a. het instellen van een nauwkeurige boekhouding, vermeldende op welke plaatsen, op welke data, ten behoeve van welke vereenigingen, over welke onderwerpen en door welke personen spreekbeurten in het afgelopen jaar werden vervuld;
b. het verzamelen van de in dagbladen gegeven overzichten van de gehouden voordrachten;
c. het opsporen van personen, bekwaam en geneegen om de propaganda te dienen, hetzij door zich te belasten met een of meer voordrachten, hetzij door leergangen op zich te nemen, die aan de eischen voor subsidieering van Regeeringswege voldoen;
d. het ontwerpen van een programma van actie voor het geheele land, met uitsluiting van enkele hoofdplaatsen;

e. het onderwerpen van dat programma, met vermelding van alle ter beoordeeling daarvan vereischte gegevens, aan de goedkeuring van de Besturen der aangesloten vereenigingen, ieder voor zoover het haar toegedacht aandeel in de beraamde actie betreft;

f. het voorbereiden van de uitvoering der goedgekeurde onderdeelen van het programma, met overlating van de plaatselijke organisatie aan de daarbij betrokken vereenigingen zelve;

g. het verlenen van bemiddeling tot beschikbaarstelling van aanschouwingsmateriaal, strekkende tot verduidelijking of aanvulling van het gesproken woord;

h. het verlenen van bijstand tot samenstelling van nieuw of vervollediging van reeds bestaand aanschouwingsmateriaal; tot organiseering van bijgehouden voordrachten aansluitende kleine tentoonstellingen, museum-bezoeken e.d.

Aan deze reeks zou nog een punt toegevoegd moeten worden, nl.: of het mogelijk zou zijn de land- en volkenkunde van Ned.-Indië bij het onderwijs meer naar voren te brengen. Ook dit zou tot de taak van de commissie kunnen behooren.

Na eenige beraadslaging wordt besloten aan de vertegenwoordigde vereenigingen voor te stellen, een groot Comité te vormen, waarin voor iedere aangesloten vereeniging één afgevaardigde zitting zal hebben, terwijl uit dat Comité een Dagelijksch bestuur, bestaande uit voorzitter, onder-voorzitter en secretaris, zal worden benoemd.

Ten einde al dadelijk de vereischte werkzaamheden te kunnen verrichten, worden — onder nadere goedkeuring van de aangesloten vereenigingen — benoemd in het Dagelijksch bestuur: de heer D. F. W. van Rees, tot voorzitter, de heer C. Lekkerkerker, tot onder-voorzitter, terwijl de aanwijzing van den secre-

MAGAZIJN VAN
Heerenhoeden en Pelterijen,
EDUARD PELGER,
Prinsestraat 35 - Den Haag,
Telefoon No. 3902.

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL
TANDARTSEN.
FREDERIK HENDRIKLAAN 45.
Telefoon: SCHEVENINGEN 122.
Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”
OPGERICHT 1906.
Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.
Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: J. VAANDRAGER.

N.V. Inrichting voor Physische Therapie „WINTERNITZ”
Johan v. Oldenbarneveltlaan 5 - Tel. Schev. 695
SCHEVENINGEN.

Alle Physische Hulpmiddelen: Hydrotherapie, haute Fréquence, Électrisch Vercellenbad, Lichtbad, Vibratie, Kunstzon, enz.
Nauheimer-, Wiesbader-, Carlsbaderkuren.
IN- en UITWONENDE PATIËNTEN.
Spreekuur van 9¹/₂—11¹/₂, des morgens.
J. H. W. VAN OPHUIJSEN, Zenuwarts,
Gedel. Commissaris.
J. S. J. DE VRIES ROBLES, Arts,
Geneesheer-Directeur.

The Ph. van Ommeren Corporation of New York.
42 Broadway New York
belast zich met expeditie en verscheping van goederen van
Amerika naar Holland, Ned. Oost- en West-Indië.
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant le Rang.
Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen
A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

Adverteeren doet verkoopen.

(*) Avondblad (derde blad), 25 October 1916.
(?) Naar den bekenden slotzin van Multatuli in den „Max Havelaar”.
S. M. L.

taris aan het Koloniaal Instituut zal worden overgelaten.

Aan de afgevaardigden wordt verzocht aan hunne vereenigingen te vragen om te doen weten of zij zich willen aansluiten en, zoo ja, door wien zij zich in het Comité, dat de naam zou kunnen dragen van: „Comité voor Indische lezingen en leergangen”, doen vertegenwoordigen. Voorts of zij zich kunnen vereenigen met de voorloopige aanwijzing van voorzitter, onder-voorzitter en secretaris. Het Dagelijksch bestuur kan dan tot de volgende vergadering aanblijven.

Behalve het Koloniaal Instituut en de vereeniging „Oost en West” waren nog vertegenwoordigd: Het Nederl. Onderwijzers-Genootschap, de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, de Vereeniging van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen in Nederland en de Overzeesche bezittingen en het Departement van Koloniën.

Wij hopen, dat deze door het Koloniaal Instituut uitgelokte bespreking, door de hartelijke samenwerking aller vereenigingen, met een volledig succes zal worden bekroond.

G.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Over belasting en heerendiensten ter Sumatra's Westkust.

In het *Bat. Hbld.* behandelt H. A. S. de grieven van de bevolking ter Sumatra's Westkust tegen belastingen en heerendiensten. Die heffingen zijn op zich zelve niet zoo zwaar, maar de bevolking heeft veel meer te betalen in geld en in arbeid.

Het bedrag der belasting ter S. W. K. bedraagt slechts 4 pCt. van de inkomsten met een minimum van f 2.—, terwijl de geheele opbrengst een gemiddelde geeft van f 1.30 per ziel.

Maar het volk heeft meer belastingen op te brengen, zooals de „oeang Sarajo” of hoofdelijken omslag van f 3.— ter bestrijding van de kosten van het dorpsbestuur. Hierdoor stijgt voor de minst aangeslagenen het bedrag tot 10 pCt. Bovendien gaat er haast geen jaar voorbij, of het volk moet bijdragen voor de vorming van een kapitaal van een dorps- of afdeelingbank, voor de oprichting van een dorps-school of voor den bouw van pasarloodsen.

Wel heet het, dat sommige van die uitgaven zullen worden teruggegeven, of dat er winst op wordt uitgekeerd, maar de Inlanders zijn wat sceptisch gestemd met betrekking tot de „teruggave” en „hoe reëel de winsten vaak zijn, begrijpt ieder, die wel eens gezien heeft, hoe lang de aandeelhouder van een afdeelingbank soms moet omhangen om 6 pct. van f 5.— in ontvangst te komen nemen.”

Doch de heerendiensten geven nog meer ruimte voor willekeur. Wel is voorgeschreven, dat van een Inlander niet meer dan 35 dagen heerendienst gevergd mag worden, doch dit aantal geldt meer als „minimum” dan als „maximum”; immers de dagen, dat een Inlander moet opkomen voor werken, welke noodzakelijk zijn geworden door „rampen van hoogerhand”, vallen buiten die 35 dagen, evenals die voor de dorpsdiensten, voor onderhoud van de wegen, het herstellen van irrigatie-kanalen, enz. Ook vallen daarbuiten de heerendiensten, bij het volk bekend als „rodi halaman”, d.z. „erfdiensten”, welke gevorderd worden, wanneer van tijd tot tijd de controleur een kampong komt bezoeken, en vooraf beveelt, dat de erven en tuinen behoorlijk schoon- gemaakt moeten zijn, zoodat geen grassprietje op 't erf te zien is en dit geheel met wit zand bedekt moet zijn. De droge bladeren der pisangboomen moeten worden verwijderd en de omgekapte stammen begraven. Stelt de controleur om een of andere reden zijn komst telkens uit in den regentijd, zoo geeft dat den kampongheden heel wat arbeid, vooral als men in aanmerking neemt, dat de erven en tuinen tusschen 400 en 1000 M². groot zijn.

Het reglementaire maximum aantal dagen wordt meest besteed aan aanleg en onderhoud van verkeerswegen en op een wijze, dat de bevolking wel moet denken, dat men haar aan het werk wil houden. „Vreemd doet het toch aan, dat wegen, die in heerendienst worden onderhouden, er steeds beter moeten uitzien, beter verhard en schoongemaakt moeten worden, dan die, welke ten laste der B. O. W. komen.” Moge een nieuwe en gestrenge regeling van de heerendiensten worden ingevoerd, waarbij met den arbeid der Inlanders even zuinig omgesprongen wordt als met het geld der B. O. W.

Boude Beweringen.

Onder dezen titel wordt in de *Java-Bode* gewaarschuwd tegen het lichtvaardig geschikt verklaren van den bodem in de een of andere streek voor Europeesche cultures in het algemeen of voor den teelt van een bepaald gewas in het bijzonder.

Het zijn vooral de ambtenaren B. B., die zich vaak aan een dergelijke boude bewering schuldig maken, en dat uit zucht om de streek, die onder hun bestuur staat, vooruit te brengen door middel van Europeesch kapitaal en Europeesche leiding, opdat de grond meer zal opleveren en dienstbaar gemaakt wordt aan de behoeften der wijde wereld.

Voor al op de Buitenbezittingen zal de ijverige bestuursambtenaar dien duw naar boven, welke land-

bouw en nijverheid onder Europeesche leiding geven, toejuichen. En het is verklaarbaar, dat hij de aandacht vestigt op de geschiktheid van zijn gebied. Te prijzen is het zelfs, maar niemand zij blind voor het gevaar, dat er in die aanwijzingen allicht een stelligheid sluip, waarvoor geen reden bestaat.

„De bestuursambtenaar moge met stelligheid kunnen spreken van de mogelijkheid werkvolk uit de streek zelf te bekomen, van de verbindingen, de levensmiddelen enz., hij kan over de geschiktheid van den bodem voor den Europeeschen landbouw niet behoorlijk oordeelen en daarom dient hij zich te onthouden van pogingen tot het inhalen der particuliere nijverheid, zoolang de geschiktheid van den bodem niet vaststaat.

Zooel van jongeren als van ouderen datum zijn er voorbeelden genoeg, dat residenten hun gewest of deelen van 't gewest aanbevelen voor bepaalde cultures of voor landbouw in 't algemeen. Zoo de resident van *Benkoelen*, die na een reis door het noordelijk deel van zijn gewest verklaarde, dat landbouwondernemingen daar zonder twijfel zouden slagen, terwijl het alluviale strand zeer veel goud zou moeten bevatten.

Had die resident genoegzame redenen voor een zoo stellige uitspraak? Waarom niet vooraf aange- drongen op een agro-geologisch onderzoek vanwege het Departement van Landbouw?

De resident van *Kembang* ijverde eenige jaren geleden voor de vestiging van een suikerfabriek in de *Gening-streek*, terwijl er sedert sterke twijfel gerezen is aan de geschiktheid van den bodem.

En zoo zijn er meerdere voorbeelden aan te halen uit vroegeren en lateren tijd. Daarmee is niet gezegd, dat een bestuursambtenaar het altijd bij het verkeerde eind heeft, maar wanneer hij den particulieren ondernemingsgeest wil aanmoedigen, is de weg tegenwoordig een andere.

Het betoog van den heer *Ottolander* in het *Algemeen Landbouw Weekblad* om de wenschelijkheid te bepleiten van een exploratiedienst voor landbouwdoeleinden op de Buitenbezittingen, is wel het beste bewijs, dat men deskundige voorlichting verlangt in landbouwkringen.

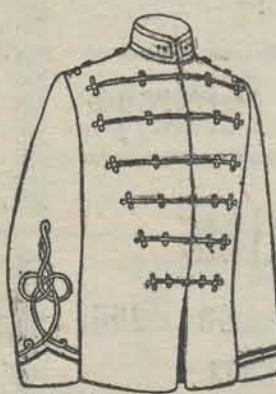
De Veiligheid in de dessa.

Aan dit onderwerp wijdt *Kromo* in de *Java-Bode* een artikel. *Macaulay* of een ander Engelsch schrijver moet er zijn vreugde over geuit hebben, dat er in zijn tijd meer dan 10000 dieven in Londen waren, omdat daaruit de rijkdom en welvaart der machtige koopstad bleek. Indien werkelijk het aantal dieven en diefstallen een graadmeter is voor de welvaart van een stad of land, dan is er zeker geen rijker land ter wereld dan *Java*, want het aantal dieven is er legio, op de hoofdplaatsen zoolvel als in de afgelegenste dessa's in het binnenland en wordt er hier of daar niet gestolen, zoo kan men veilig aannemen, dat de bevolking zóo arm is, dat er niets te stelen valt, of dat den dieven de gelegenheid ontbreekt het gestolene in veiligheid te brengen of van de hand te zetten.

Of de onveiligheid op *Java* steeds toeneemt, is moeilijk met zekerheid te zeggen, en mag niet afgeleid worden uit de belangrijke toeneming van het aantal berechte zaken, daar in den goeden ouden tijd zeker 75 pCt. der delicten niet aangegeven werden. Zelfs nu worden tal van vergripen niet ter kennis van de bevoegde macht gebracht, omdat de kans op *ketrangan* gering is en elke „zaak” niet alleen voor den betrokkene veel soesah oplevert, maar de kleine man in de dessa daarenboven weet, dat hij zijn leven lang bloot zal staan aan de wraak der verwanten van hem, dien hij in de boei hielp. Daarom wordt veel onrecht in stilte gedragen.

Toch, wie de toestanden van vroeger vergelijkt met die van tegenwoordig, zal moeten erkennen dat er, al blijft er voor politie en justitie veel te doen over, wel eenige vooruitgang valt te boeken.

Het is echter niet te ontkennen, dat van tijd tot tijd over een landstreek a. h. w. een vloed van diefstallen en geweldpleging golft, welke veelal samenvalt met den aanleg van groote werken, zooals o.a. in *Bantam*, waar met den aanleg van de spoorlijn veel vreemd volk en meestal niet van het beste soort in het land kwam, waardoor de Bantammers een

P. M. BROEKMANS
16, 18 Koningsplein 20, 439
AMSTERDAM.

Uitrustingen

voor O. en W. Indië
voor Civiel en Militair.
(Oudste huis).

Vraagt geïllustreerde Catalogus.

Met Premievrije
Polis tegen inbraak
bij
Nieuwe
Eerste Nederland-
sche Oudste Inricht-
ting van dien aard
te 's-Gravenhage.

Directie:

L. J. L. SCHAS,
Oud-Kap. der Gren-
C. P. KOENE,
Oud-Kapt. d. Infant.

Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.

Leden van „De 's-Gravenhaagsche 'Contracten-
Vereeniging” genieten 5 pCt. korting.

R. Kreymborg & Co

Hoflunanciers

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN
JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, { Leidschestraat 10 v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwenlijk	DELFT, { 's-HERTOGENBOSCH, Markt MIDDELBURG, Langedelft EINDHOVEN, Reethestraat MAASTRICHT, Groote Staat VENLO, Vieschestraat
ROTTERDAM, { Binnenweg UTRECHT, { Mariaplaats LEIDEN, { Botermarkt ZAANDAM, { Damstraat	

Hoogfijne Maatzaken
doch
geen Tailleursprijzen

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne
Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk. Gratis ter inzage.

Katalogus met alle afbeeldingen à f l. - p. st. pl. porto.

Kunsthandel ..... **H. BOS** 2e Sweelinckstr. 99
.....DEN HAAG ....Telefoon H. 8757

GENEALOGISCH BUREAU BELAST ZICH MET HET SAMENSTEL- LEN VAN GESLACHTS- REGISTERS-GWEN- BRENGEN DER BE- NOODIGDE WETTE- LIJKE STUKKEN VOOR ADEL SER- KENNING-NILWYNG DEN HAAG	HERALDISCH CARL KOFFLER & VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIEWA- PENS EN ZEGELS ALS MEDE ALLE WERKZAAMHE- DEN OP DAT GEBIED IN DEN UITBREID- STEN ZIN OBRECHTSTR. 101
--	--

De FIRMA GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en
toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.
VRAAGT UWEN WINKELIËR. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA”

HOTEL PENSION
„Bella Vista”
VAN STOLKWEW 14, bij de Schev. Boschjes
TELEPH. INTERC. S 533.
TJ. TEITSMA.

goede leerschool doorliepen in diefstallen, dobbel-
partijen, weddenschappen en al den aankleve van
dien.

Bij de pestbestrijding iets dergelijks. De „verbe-
terde” woningen leenen zich gemakkelijker dan de
oude tot diefstal en de vrije koelies, die bij de wo-
ningverbetering werken, vinden ruimschoots ge-
legenheid hun oogen den kost te geven en op te nemen,
waar iets te halen valt.

Ook de nabijheid van suikerfabrieken en andere
industriële ondernemingen, gevoegd bij de gren-
zenlooze zorgeloosheid en den in bijna elke dessa
welig tierenden woeker, zijn factoren, die in den
regel niet gunstig werken op de veiligheid in een
streek.

De misdrijven, welke in de dessa het veelvuldigst
voorkomen, zijn diefstallen met of zonder huisbraak,
brandstichting en veediefstallen.

Wel worden door de strenge bepalingen op het be-
waken van het vee 's nachts in de kralen de vee-
diefstallen beperkt, doch daardoor wordt tevens een
zware last op de schouders van de eigenaars gelegd.
Soms stelen de dieven het vee voor een principaal
en krijgen van 10 tot 25 pct. van de waarde, terwijl
allerlei „trucs” worden aangewend om het vee on-
kenbaar te maken.

In de meeste gevallen wordt de eigenaar in de
gelegenheid gesteld het gestolen vee terug te koop-
pen voor een prijs van f 5.— tot f 20.—, wanneer
het een karbouw betreft.

Diefstallen van klein vee en pluimgedierte komen
nooit tot klaarheid, omdat de dief alle gelegenheid
heeft het vee terstond te slachten en het vleesch en
de huid afzonderlijk van de hand te zetten. Hoe
tracht men nu de veiligheid in de dessa te verze-
keren?

Daar het materiaal, waarvan de huizen in de dessa
gebouwd worden, meestal bamboe is, zijn de wonin-
gen moeilijk inbraakvrij te maken, al tracht men
ook door het aanbrengen van stevig bamboe-vlecht-
werk als fundeering, het ondergraven te voorkomen.
Door de geheele dessa zooveel mogelijk te omringen
met een stevigen bamboe-doeri pagger en de ingan-
gen af te sluiten door houten poorten, die 's nachts
bewaakt worden, tracht men de dessa te beveiligen.

Daarenboven treft men op verschillende punten
wachthuizen aan, die 's nachts door de *ronda-dessa*
worden betrokken, een soort van onbezoldigde, onge-
disciplineerde dessa-politie, gevormd door alle werk-
bare mannen boven de 18 jaren, welke verplicht wor-
den eens in de zeven dagen uit te komen.

Elke groep huizen wordt bewaakt door vier man,
van wie er twee de ronde doen en twee de wacht in
de gardoe betrekken.

Op verdachte personen wordt het z.g. *girik-stelsel*
toegepast. Elke *weri* of verdachte moet zich eens in
de week „melden” bij het onderdistrictshoofd, waar
hij 28 genummerde bamboe of blikken plaatjes ont-
vangt. 's Nachts moet de *ronda-dessa* het huis van
zoo'n verdachte vier maal aandoen en van hem per-
soonlijk een plaatje in ontvangst nemen. Is zoo'n
weri niet thuis, zoo wordt zijn huis bewaakt en de
man bij zijn thuiskomst gepakt, gefouilleerd en naar
het dessahoofd gebracht.

Hoewel deze maatregelen er nog niet zoo kwaad
uitzien, laten ze in de praktijk alles te wenschen
over, daar een eigenlijke politie in de dessa geheel
ontbreekt, en een assistent-wedono, die voor de vei-
ligheid in 10 tot 20 dessa's heeft te waken, daartoe
beschikt over één tot vier politie-oppassers, want de
politie staat nog op dezelfde sterkte als 25 jaar ge-
leden.

Om de veiligheid afdoende te verzekeren, zou een
radicale hervorming van het dessabestuur noodig
zijn.

De dessahoofden, die maar zelden geheel vrij te-
genover hun kiezers staan, meestal ongeletterd zijn
en daardoor de strekking van de politie-maatregelen
niet begrijpen, zijn tot besturen veelal ongeschikt,
terwijl de leden van het dessa-bestuur, die het dorps-
hoofd moeten bijstaan en als politie-beambten fun-
geeren, in den regel in het geheel geen bezoldiging
genieten.

Volgens Kromo zou afdoende verbetering
slechts te krijgen zijn, indien aan het dessa-hoofd
eenige eischen van ontwikkeling gesteld werden, het
Bestuur hem benoemde, hij geheel onafhankelijk van
zijn geadmistreerden stond, evenals zijn adjunct
en zijn schrijver, en in iedere dessa minstens één be-
hoorlijk bezoldigde politieagent aangesteld werd, die
niet tegelijkertijd landbouwer of koopman was. De
ronda-dessa kon dan zoo niet afgeschafft, ten minste
zeer beperkt worden.

Een andere maatregel, meer de organisatie van het
Bestuur betreffende, zou dan tevens moeten worden
ingevoerd, n.l. scheiding tusschen bestuursdienst en
politie, die tegenwoordig in één hand vereenigd zijn.
Toen de Inlandsche maatschappij eenvoudig was in-
gericht, moge deze regeling voldaan hebben, nu de
samenstelling der Inl. maatschappij zooveel inge-
wikkelder geworden is, en er in allerlei richtingen
en van den bestuursdienst en van de politie zooveel
meer gevergd wordt, nu de Inl. maatschappij een
reusachtige evolutie doormaakt, behoort naast den
wedono, die met het eigenlijke bestuur belast is, een
politie-ambtenaar gesteld te worden, wiens taak uit-
sluitend zal bestaan in het zorgen voor de veiligheid

van het district, daarin bijgestaan door een voldoende
politie-macht.

„Thans is de toestand in het binnenland zoo, dat
geen enkel dessa-man zich ook maar een oogenblik
veilig kan achten, tegen de aanslagen van boosdoe-
ners op zijn meestal schamel bezit. Het Gouverne-
ment is aan zijn eigen waardigheid verplicht aan
dien onhoudbaren toestand zoo spoedig mogelijk een
einde te maken.”

Suriname.

Onder het hoofd „Aanplant, of . . . hongersnood”,
schrijft „De West” van 1 Juni:

„Het is noodig, om nogmaals — en nu heel duide-
lijk — aan de bevolking te zeggen, dat als er niet
voldoende wordt aangeplant, de hongersnood ons
aangrijnst.

Hongersnood heerscht reeds in vele landen, zonder
dat de bevolking dit kan helpen.

Maar als ooit Suriname door hongersnood mocht
worden geteisterd, dan zal dit een eeuwige schande
zijn voor de bevolking.

Men heeft sedert jaren het gevaar zien aankomen.
Men heeft vruchtbaar land in overvloed om te be-
planten. Wee de bevolking, die — intijds en her-
haaldelijk op het gevaar gewezen — met onbegrijpe-
lijke lichtzinnigheid verzuimt het noodige te doen.
Zij zal in haar ellende niet eens het medelijden van
anderen verdienen.

Als morgen aan den dag de aanvoer van buiten
wordt stopgezet, verkeeren wij aanstonds in groote
moeilijkheden.

Nu reeds is dit duidelijk.
Door de stijgende meelprijzen, wordt het brood
met den dag duurder. De mindere man kan het zich
haast niet meer aanschaffen.

Van zelf rijst dus de behoefte aan wat anders:
koornmeel en cassave. De vraag naar die artikelen
neemt toe. Maar nu reeds — terwijl wij nog heel
wat voedingsmiddelen van buiten ontvangen — is
de productie geheel onvoldoende. Het cassavebrood
is in prijs gestegen. De bereiding van couac (kwak)
kan slechts met halve kracht geschieden, omdat niet
genoeg cassave wordt aangevoerd.

Wat zal er gebeuren, als straks daarbuiten de prij-
zen nog meer stijgen, of — erger nog — de aanvoer
geheel ophoudt?

Is men zóó verblind, dat men het gevaar niet be-
grijpt?

Maar wat talmt men dan nog!
*Wil men een ramp voor de kolonie voorkomen, dan
moet men uit alle macht aanplanten: rijst, koorn,
cassave, boonen, enz.*

Wat tot nu is gedaan, is onvoldoende.”

Uit het artikel knippen wij nog het volgende:
„.....Naarmate door den oorlog het wereldtekort
aan voedsel grooter wordt, moeten de landen, die
dit kunnen, hun krachten verdubbelen om het tekort
aan te vullen.

Ook Suriname moet daaraan medewerken. In de
eerste plaats om in de eigen behoeften te voorzien,
maar daarnevens om ook anderen te helpen.

Van de zusterkolonie Curaçao is dezer dagen het
verzoek ontvangen om geholpen te worden met een
duizend zakken koorn van Suriname.

Het is bedroevend — het is beschamend — dat
dit verzoek om hulp zal moeten worden afgewezen.
Daar de Vereenigde Staten nog geen uitvoerverbod
hebben uitgevaardigd, zal denkelijk Curaçao het ge-
vraagde voedsel nog wel van daar kunnen betrek-
ken. Maar als dit later niet meer mogelijk is, zou
het dan niet ten hemel schreien, wanneer een nieuwe
bede om hulp van de zusterkolonie, die haren rots-
bodem niet beplanten kan, weder afgewezen zou
moeten worden?

Laat ons daarom de handen uit de mouwen slaan
en toonen een klaar besef te hebben van wat onder
de huidige tijdsomstandigheden de plicht is van een
rijk en vruchtbaar land als Suriname.”

Voorts deelt het blad mede wat reeds is gedaan:
„Een lichtpunt is, dat ook op verscheidene plantag-
es de rijstcultuur in den laatsten tijd ter hand is
genomen. Rust en Werk en Jagtlust hebben ieder

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe
Leden aan.

Behalve GOED BROOD
wordt U een dividend
van 5 0/0 gewaarborgd.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 52.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes

Feijenoord
Glashaven
Schiedam
Vlaardingen

Rokin

Zaandam

Mauritskade

Bezuidenhout
Kneuterdijk
Nauddijk
Rijswijk
Scheveningen

Handelscredieten.

Voorschotten in rekening-Courant.

Deposito's.

Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.

Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar
Alphen a/d Rijn
Amersfoort
Apeldoorn
Arnhem
Barneveld
Bodegraven
Coevorden
Culenburg
Delft
Doetinchem
Dokkum
Dordrecht
Drachten
Ede
Franeker

Geldermalsen
Gouda
Gorinchem -
Groningen
Harlingen
Heerenveen
Hengelo (O.)
Katwijk
Leeuwarden
Leiden
Middelburg
Purmerend
Schagen
Schoonhoven
Sliedrecht
Sneek

Stadskanaal
Terneuzen
Tholen
Tiel
Uithoorn
Utrecht
Veenendaal
Vlissingen
Wildervank
Woerden
Ijmuiden
Zeist
Zierikzee
Zutphen
Zwijndrecht

Disconteeren en Incasseeren.
Wissels op Binnen- en Buitenland.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenstraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

BLOUSES in voile à fleurs . . . . . f 4.95

„ in voile rayé . . . . . f 3.95

„ in Mousseline de laine rayée. . . f 5.75

AANGENAME ZOMERDRACHT.

een 150 akkers in cultuur en breiden nog uit. Laatstgenoemde plantage zal zelfs een eigen pelmolen opzetten. Op Johannesburg heeft men den eersten rijst-oogst binnen, zoodat men voor geruimen tijd in de behoeften der arbeiders kan voorzien. Voorts zijn er kleine en grootere aanplantingen op Slootwijk, de Maasstroom, Sorgvliet, de Nieuwe Grond, Guineesche Vriendschap, Leonsberg, Beekhuizen, Liberté en wellicht nog elders. Wij noemen de rijstplantage Vreeland niet, omdat die reeds jaren bestaat. In den cultuurtuin zijn ook 10 akkers aangeplant".....

....., Een ander belangrijk vraagstuk is de jongste prijsstijging van zoutvleesch, waardoor dit artikel in het klein wellicht spoedig voor 65 à 70 cent per pond verkocht zal moeten worden.

Gelukkig zijn de proeven om inlandsch zoutvleesch te bereiden wel geslaagd en zijn plannen in overweging om dit bedrijf op groote schaal uit te breiden. Het gouvernement zal daartoe waarschijnlijk medewerken. Door op grooter schaal dan tot dusverre vee aan te voeren — uit Demerara en zoo noodig uit Venezuela — zou men dan inlandsch zoutvleesch aan de bevolking kunnen blijven verstrekken tegen den huidige prijs, 50 cent per pond."

„De West” van 29 Mei bericht:

„In den ouderdom van 78 jaren is Vrijdagnacht alhier overleden de heer Heinrich Bernhard Heyde, een onzer oudste kolonisten. De vorige maand herdacht hij — op het ziekbed — zijn aankomst in de kolonie vijftig jaar geleden. De overledene stond in hoog aanzien, vooral onder de volgelingen der Moravische Broedergemeente, aan welke gemeente hij vroeger als leeraar verbonden was."

In hetzelfde blad lezen wij:

„Alle postpakketten verzonden 25 Januari per „Prins der Nederlanden”, zijn terug ontvangen in de kolonie, vermoedelijk omdat zij te min gefrankeerd waren voor de verdere reis over land, van uit Lissabon. Gelukkig zijn de mail en de postwissels wel doorgezonden.

„Is gezellig in de wereld tegenwoordig!"

Wij weten niet wie in Lissabon dezen dommen maatregel heeft bevolen. Al waren de pakketten te min gefrankeerd, gezien de tijdsomstandigheden en de vele onregelmatigheden, die overal gebeuren, had men ze kunnen doorzenden. Men wist immers, dat de pakketten niet bestemd waren om over land te gaan en daarom te min gefrankeerd waren voor de overlandreis. Er was hier force majeure.

In eene, door ongeveer 60 personen bijgewoonde vergadering te Paramaribo op 29 Mei, heeft de heer G. Calkoen voorgesteld de groep Suriname van het Algemeen Nederl. Verbond weder actief te doen worden.

In de 14de afl. (4 Juli) van het weekblad *Indië*, een met aardige kiekjes verlicht artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz:

„De bevolking van Suriname."

Een enkele opmerking zij ons veroorloofd. Waarom noemt de schrijver het Neger-Engelsch leelijk? Het taaltje is arm en gebrekkig, heeft geen last van te veel grammatica, maar, vooral uit een aardigen vrouwenmond, is het alles behalve onwelluidend.

De namen „tertseronen" en „quadronen" zijn in Suriname niet gebruikelijk.

In afl. 5 van „De Navorscher" geeft de heer Oudschans Dentz een extract uit het doopregister van de Luthersche kerk in Suriname:

„1800. 10 April. Gedoopt door Ds. I. H. Koops. Frederik Henry Pohl, geboren 14 Jan. 1800, zoon van Frederik Samuel Pohl en Margaret Pohl, dochter van Cornelius en Margaret Holms.

Peet Zijne Koninklijke Hoogheid de Hertog van York Albany, hebbende in Hoogst deszelve plaats gestaan den WelEdelen Gestrengen Heer Lieutenant Colonel Rottenberg van het 60 Reg. en Zijne Excellentie den HoogEdelen Gestrengen Heer Brigadier-Generaal Magan, commandant in de Colonie Suriname.

Doopgetuigen den WelEdelGestr. Heer F. S. Pohl en Mevrouw Johanna Charlotte Opitz, geb. Vogt, Huisvrouw van den WelEd.Gestr. heer J. C. Opitz."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Vrije- en orde-oefeningen voor Ind. De *Oetoesan Melajoe* bericht, dat de civiele gezaghebber, Koopman, in de scholen van de Bataklanden een methode van vrije- en orde-oefeningen heeft ingevoerd, welke hij met de noodige teekeningen aan den Gouverneur-Generaal ter kennis heeft gebracht, opdat zij ook in andere deelen van Indië moge worden toegepast. De Gouverneur van Sumatra's Oostkust kon zich met het systeem heel goed vereenigen, nadat hij die oefeningen in oogenschouw genomen had en verleende aan het voorstel van den heer Koopman een gunstig advies.

Uitgesteld. De *Sinar Djawa* meldt, dat aan het voornemen tot oprichting van dessalambouw-cun-

sussen te Djokdja voorloopig geen uitvoering zal worden gegeven, totdat meerdere ervaring verkregen is van de bestaande cursussen.

Schanddaden. In de *Koem Moeda* is een request opgenomen van de Inlandsche vrouw *Maimoenah*, uit de dessa Noeng Goenoeng van de afdeling Bangkallan der residentie Madoera en gericht aan den Officier van Justitie te Soerabaja. In de Indische bladen staat hieromtrent 't volgende vermeld: Anderhalve maand vóór de dagteekening van dit request stierf haar man aan pest. Nadat zij met anderen, die ook in aanrakig geweest waren met haar man, twaalf dagen in de pest-barakken afgezonderd geweest was, werd haar vergund heen te gaan. Zij ging naar de woning van haar oom, *Pa Denawi*, waar haar man was overleden. In den avond van 14 Maart kwam *Pa Rawit*, een dessagenoot van haar, haar zeggen, dat zij dien avond nog bij den wedono en den dokter moest komen om gedesinfecteerd te worden. De andere huisgenooten zouden den volgenden dag een beurt krijgen. Samen met *Pa Rawit* begaf zij zich toen op weg. Maar buiten stond reeds een auto gereed, waarin zij plaats moest nemen. De *wedono* en een haar onbekenden dokter-djawa, die inmiddels waren komen aanwandelen, stapten ook in den auto. *Maimoenah* was achterin gezeten tusschen den dokter en den *wedono*. Voorop zat *Pa Rawit*, met den chauffeur. Onderweg raadden *Pa Rawit* en de dokter haar aan zich niet te verzetten, men had haar f 20.— toegedacht. *Maimoenah* werd ongerust, vooral toen de dokter djawa haar zonder noodzaak belastte. Zij begreep nu wat men met haar voor had en begon te huilen. Voor de *Kawedanan* stopte de auto; de *wedono* steeg uit en toen ging het naar de *pasangrahan*. De auto werd in de garage gereden. De lichten in de garage en de autolantaarns werden gedoofd. De chauffeur en de dokter djawa traden naar buiten, maar de vrouw en *Pa Rawit* bleven zitten. Een uur later kwam een Europeaan, dien *Maimoenah* voor een dokter hield, daar zij hem vaak de zieken had zien onderzoeken. Deze Europeaan kwam nader en hielp haar uitstijgen. Zij zag, dat *Pa Rawit* haar niet helpen zou en volgde den Europeaan, die haar in een kamer bracht. Deze was verlicht, overigens brandde er in de *pasangrahan* geen licht. De Europeaan sloot de kamer en trachtte haar over te halen zich aan hem over te geven. Zij verzette zich hevig tegen den Europeaan en zette een keel op, waarna de Europeaan niet langer aanhield en haar uitliet. Met denzelfden auto, nu door een anderen chauffeur bestuurd, werd zij naar huis gereden. „Ik neem geen genoegen met hetgeen mij overkomen is" — zoo eindigt zij het request — „en verzoek *Pa Rawit* te vervolgen, die debet is aan alles, wat door den dokter djawa en door den Europeeschen dokter tegen mij ondernomen is. Ook verzoek ik beide geneesheeren te vervolgen, die een lagen aanslag gepleegd hebben op mijn eer. Ik heb twaalf verwanten verloren in zeer korten tijd, ook mijn man werd het offer der vreeselijke ziekte. In de dagen van mijn verplicht verblijf in de barakken heb ik veel van hetgeen ik bezat verloren. En nu kwam nog deze diepe grief mijn leed vergrooten."

Hetzelfde blad (*Koem Moeda*) schrijft verder vernomen te hebben, dat de meeste personen arm in dienst komen van de pestbestrijding, maar binnen korten tijd reeds contanten genoeg bezitten om brillanten voor hunne vrouwen te koopen; zoo ook dat eigenaren van woningen, die verbeterd moesten worden, afgezet werden en dat de woningen, ook al waren zij nog niet geheel volgens de aanwijzingen van den dienst verbeterd, toch van een nummer voorzien werden, ten bewijze, dat zij reeds afgeleverd waren. Alles van wege de „smeer"! Nu is er een opzichter ontslagen en spoedig zullen er wel anderen volgen, enkelen humer worden voor de Justitie getrokke.

In de kampong Kaoeman te Solo — zoo vervolgt het blad — woont een vrouw, die een dochter heeft, een aardig, lief kind, van wie iedereen houdt. De woning dezer vrouw werd afgekeurd en moest verbeterd worden. De hiervoren bedoelde en later ontslagen opzichter zag die vrouw en haar dochter. Hij zond er een mantri op af met een voorstel van den chef, eerst ten opzichte van de moeder. Deze wilde

DE BLOIS & JENTEN

Verhuizingen en Transporten
Behangerij en Stoffeenderij

Ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van inboedels

Kantoor en Remise Hoefkade 556-564
hoek v. Bassenstraat.

'S-GRAVENHAGE - TELEF. H. 9380

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog-
Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Deze plaats is gereserveerd door
de Firma A. & B. SCHMEINK, Spui-
straat 252-256, Amsterdam.

Firma H. C. MORSINK Ez.

(JOH. H. MOHRMANN, v/h Lid der
Firma LEDEBOER & Co.)

Hobbemastraat h. P. C. Hoofstr. 30
Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Manissans:

Pallah, Papaja, Lobeh-Lobeh.

Geleien:

Doerian, Mangies, Lobeh-Lobeh.

Witte en Roode Rozen Sirop

Tamarinde Sirop,

verkrijgbaar in 1/1 en 1/2 flesschen.

Ketjap Benting, Samballans,

Boemboes, Kerry en

Chutney.

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURG WAL 130

AMSTERDAM

J. C. CRAMWINCKEL

Firma P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN
Hof-, Rijks- en Gemeenteverancier

NIEUWE HAVEN 360 TEL. HAAG 112
FIRMA OPGERICHT 1865.

Spiegel- en Lijstenfabriek.

Speciaal adres voor Encadrementen in alle stijlen.
Uitgebreide keuze modellen voor Gravures, Etsen, Foto's en
Schilderstukken.
Zeer matige prijs voor het vergulden van
Spiegel- en Schilderijlijsten.
Speciale verpakking voor EXPORT naar Indië.

Geen filiaal hier ter stede.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN

MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ

.....VERHUIZINGEN.....

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20

TELEPHOON 1654

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de Nederlandsche Coöperatieve Spaar-
en Credietbank van Ambtenaren en Beamb-
ten te Amsterdam. Credieten met en zonder per-
soonlijke of zakelijke zekerheid.

Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.

De Directeur: ZEILMAKER.

er niets van weten. Toen moest de mantri om haar dochter vragen. Ook dit kreeg hij niet gedaan. Tot drie keeren werd het verzoek herhaald, steeds zonder enig resultaat. Toen kwam de opzichter zelf; ook deze kreeg niets gedaan. Wat er toen gebeurde, wordt niet vermeld; wel werd later deze opzichter wegens afpersing ontslagen.

Scholen in Djocdja. De *Sinar Djawa* maakt melding van een conferentie bij den Sultan van Djokdjakarta met den Resident en andere autoriteiten. Eerst werd het plan voor het aanleggen van een nieuwe wijk besproken, waarmede de Sultan zich vereenigen kon. De commissie voor het grondbedrijf, bestaande uit den kroonprins, assistent-resident en controleur van Djokdja, den ingenieur Robbers en den rijksbestierder had aanvankelijk een ontwerp-verordening op 't grondbedrijf gemaakt en daarna de schadeloosstelling aan de Inlandsche opgezeten en plusminus 170 mille bepaald. Ook stemde de Sultan er in toe, dat in de buurt van Djetis een stuk grond werd afgestaan, bestemd voor de aldaar op te richten suikerschool, technische school, ambachtsschool en H. I.-school.

Scheiding van Fondsen. Wat het zelfbestuur te Solo betreft, de scheiding van de fondsen werd vastgesteld en de Soenan krijgt voor zijn privé-uitgaven een bepaald bedrag; de rest van het geld wordt aangewend in het belang van het welzijn van het land.

De zoutpannen op Madoera. In de *Oetoesan Hindia* wordt hierover geschreven: Onlangs zijn twee hoofdambtenaren van gouvernementenbedrijven op Madoera geweest om eens poolshoogte te nemen van den dienst van den zoutaanmaak. Wij begrijpen 't niet, dat dit onderzoek niet is opgedragen aan hoofdambtenaren, die geen belang bij den zoutaanmaak hebben, bijv. leden van den Raad van N.-I. Dan was er geen „officiële waarheid” te vreezen door de klagers, want dan waren er geen rapport uitbrengende „betrokken ambtenaren”. Het gaat toch om het wel en wee van ongeveer 150,000 menschen, die jaarlijks een miljoen in de schatkist brengen. Deze lieden verzoeken de waarde van een *kojang* zout van f 10.— op f 25.— te brengen. De *kojang* wordt door het gouvernement voor f 250.— verkocht. Zoo'n groote winst is met geen anderen handel ter wereld te maken. Het N.-I. gouvernement deed als vader van het volk goed, de regelingen in het voordeel der werklieden te wijzigen, daar het nu er van heeft, dat slechts beoogd wordt, de werklieden te drukken en uit te zuigen. Het gouvernement moet niet alleen waarde hechten aan de overwegingen van zijn ambtenaren, wien eigen eer slechts ter harte gaat, zonder dat ze op de belangen der bevolking letten. Zijn wij goed ingelicht, dan hebben deze ambtenaren geadviseerd: voor den eersten oogst f 10,50 en voor den tweeden f 9.— te betalen. Dat is dus minder dan f 10.— per *kojang*. Raakt de werkman zoo niet nog meer achterop? De S. I. heeft gevegens verzameld, die de willekeur aantonen, waaraan de ambtenaren zich schuldig maken. Zoo zijn er gronden door den dienst in gebruik genomen ter oprichting van schuren en voor het graven van slooten, zonder dat de eigenaars daarvoor schadeloos zijn gesteld.

Djowo-Dipo. *Djawa Totok* in de *Sinar Djawa* gaat niet accoord met de taal-beweging, die 't *Ngoko* als de eenige taal voor het Javaansche volk behouden wil. De Javaansche taal is — zegt hij — in zijn verschillende vormen en soorten te mooi om tot één taalsoort teruggebracht te worden. Zij kan in haar tegenwoordige vormen onmogelijk een belemmering voor den vooruitgang en de ontwikkeling van het Javaansche volk zijn. Laten wij, Javanen, liever werk maken van meer en voldoende onderwijs. Wij hebben 't ook eerder noodig om vreemde talen aan te leeren, maar laten we in de eerste plaats onze eigen taal verzorgen.

Den 1en April j.l. had er te Bodjonegoro een vergadering plaats van het comité „*Djowo Dipo*” ten huize van den heer *Wirosoedarmo*, waaraan ± 20 personen deelnamen, zoo vermeldt hetzelfde blad. De waarnemende president *Raden Pratondo* opende de vergadering, die de aanwezigen in het Maleisch welkom heette en met het oog op het doel, waarvoor deze bijeenkomst plaats had, vergunning vroeg om in 't *Ngoko* te spreken. De heer *Soekandar* gaf een uitlegging van de bedoeling dezer beweging, de waarschijnlijkheid om alle taalsoorten te doen vervangen door ééne taal, het *Ngoko*, zijnde de jongste der taalsoorten. De Javaansche taal is om haar verschillende vormen zoo moeilijk, dat het bestuur in zijne bevelen en de vreemdeling zich van het Maleisch bedienen om tot den Javaan te spreken. Het *Ngoko* zal de eigenwaarde van het volk verhoogen, omdat het dan onder de menschen geen onderscheid van rang en stand behoeft te maken, een ieder als zijns gelijke te beschouwen heeft; terwijl de verbroedering zal worden bevorderd. De redactie teekent hierop aan, dat het *Ngoko* wel is waar de eenvoudigste, maar dan ook de grofste taalsoort is. Wanneer de durf bij den Javaan verhoogd moet worden door het bezigen van één taalsoort, waarom dan niet een fijne, beschaaft taal genomen, n.m. het gewone *Kromo*?

WAT DE CHINEES VERTELT.

Belastingdruk. In de *Sinar Sumatra* klaagt B.

Rodi over den zwaren druk van de belastingen, waaronder de kleine man gebukt gaat, die niet meer dan 30 à 40 cent per dag verdient, f 9.— à f 12.— in de maand en toch onevenredig hoog wordt aangeslagen. Hij is dom en onontwikkeld; als kind heeft hij geen onderwijs genoten, en nu bezit hij de middelen niet om voldoende onderwijs voor zijn kinderen te betalen, afgescheiden nóg van het onvoldoende en gebrekkige onderwijs, dat van 's lands wege gegeven wordt. Het gros begrijpt daarom het Gouvernement en zijne ambtenaren niet, is gemakkelijk te leiden en te misleiden door menschen, die in troebel water visschen, en het eind is, dat de Inlander het kind van de rekening is, met en zonder opstootjes of relletjes. Is 't niet zaak van het Gouvernement om den druk te verminderen? Maar ook en voornamelijk om goed onderwijs te geven, waarvan iedereen profiteeren kan, opdat er een ontwikkelde bevolking zij, die het Gouvernement begrijpen en verstandig oordeelen kan!

Banden met China. In de *Perniagan* komt voor een „Ingezonden stuk” van *M. C. Linsven* (Lim Soe Oen) p/a „Chinese consulate Soerabaja”. Hij deelt mede, dat hij in 't begin van Mei weder naar China terugkeert en gaarne kinderen, ook andere familieleden, mee wil nemen, en alle mogelijke inlichtingen wil verstrekken aan in Nederlandsch-Indië vertoevende Chineezers, die voor hunne verwanten hooger onderwijs verlangen te Shanghai, Nanking, Tientsjin of Peking. Zij, die vroeger in Nanking gestudeerd hebben, worden verzocht hem van die plaats eenige adressen op te geven om daardoor des te gemakkelijker in het belang der zaak connecties aan te kunnen knoopen.

Banden met Japan. De *Warna Warta* bericht, dat *Soemarsono*, gewezen djaksa van Poerworedjo, naar Japan vertrekt, om toezicht te houden op Javaansche kinderen, die daar onderwijs ontvangen, waarvan er reeds meer dan honderd aanwezig moeten zijn. *Soetopo*, gewezen landbouwonderwijzer, gaat spoedig dit voorbeeld volgen. Hij heeft bekend gemaakt, dat hij gaarne een tiental Javaantjes naar Japan wil brengen. De Japansche regering steunt deze personen. Zoo beweert het blad.

Een nieuwe Zendings-school voor Chineezers. In de maand April is, volgens de *Tjhoen Tjhioe*, in het centrum van het Chineesche kamp te Bandung een H. Ch. school geopend met 80 leerlingen, uitgaande van de Nederlandsche Zendings-vereeniging. Aan het hoofd daarvan staat de heer *Hoekstra*, tevoren hoofd van een Christelijke school te Soerabaja. De opening had onder veel belangstelling van het publiek plaats. De waarnemende resident was er bij tegenwoordig. Vele toespraken werden gehouden. Daarna had een rondgang in de inrichting plaats.

Goedgelovige Inlanders. Uit de *Java-Bode* neemt de *Perniagan* het bericht over, dat niet lang geleden door den landraad te Bandung een Inlander van de naburige Dago veroordeeld werd tot drie jaren dwangarbeid wegens het feit, dat hij zich had schuldig gemaakt aan verschillende oplichterijen, terwijl hij zich uitgaf voor een zoon van een pangeran, wat hem bij de goedgelovige gemeente maar al te wel gelukte. Later kwam hij voor een ander feit voor de rol. *Madlamri* — zoo heet deze Inlander — was n.m. opgetreden als *goeroe* en wist zijn omgeving wijs te maken, dat hij als zoodanig op goeden voet met *Tocan-Allah* stond, zóó goed, dat hij voor de luttele som van f 6.75 iemand aan een plaats in den hemel kon helpen, wanneer hij of zij het tijdelijke met het eeuwige verwisseld had. De man was zelfs vrijmoedig genoeg er bij te vertellen, dat hij nog bij het leven van den kooper voor een ticket naar den hemel zorg zou dragen. Voor iederen betaler van f 6.75 zou een plaats in gereedheid gehouden worden „*pakei merk*” (van een merk voorzien) — zoo zeide hij — d.w.z. dat de naam van den aanstaanden bewoner reeds zou zijn aangebracht, zoodat geen vergissingen konden plaats hebben. Bij wijze van toegift zou *Madlamri* bovendien zorgen, dat de in de hel vertoevende bloed- en aanverwanten van zijn klanten een plaatsing naar den hemel kregen.

Deze bedrieger heeft zijn oplichterijen bekend en de zaak is thans naar den landraad verwezen. Niet minder dan 44 personen hadden geloof geslagen aan de beweringen van dezen „*goeroe*”!

Een Chinese Makelaar. De *Tjhoen Tjhioe* deelt mede, dat een zekere *Thuan Siang Liem* gerequesteerd heeft voor de betrekking van makelaar te Soerabaja. De Europeesche makelaars en handelaren vonden 't echter niet goed een Chinees als zoodanig aan te stellen. De Handelsvereniging verzond een telegram aan den Gouverneur-Generaal om op dit verzoek afwijzend te beschikken. 't Heeft niets geholpen. Hij is benoemd, uit overweging, dat geen wettelijke bepalingen zich daartegen verzetten, vermits hij in rechten en verplichtingen met Europeanen is gelijk gesteld. Toch heeft men 't, naar aanleiding van deze benoeming, noodig geacht — zoo vernam het blad verder — de bepalingen omtrent de benoembaarheid tot deze betrekking, die van ouden datum zijn, aan eene herziening te onderwerpen.

In een ander nummer van hetzelfde blad, worden de landgenooten, naar aanleiding van het lawaai, dat over deze benoeming is gemaakt, opgewekt om

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
 GROENMARKT 27
 TELEPHOON No. 2512
 □ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
 □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
 □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

HOLLAND TYPING OFFICE
 Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau
 Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.
 E. VAN OS, Directrice.

F. L. VAN BOMMEL
 Vlamingstraat 8-10
 Prins Hendrikstraat 104-106
 Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

„BINTANG”
 HET Rijwiel voor Oost en West.
 Rijwielmagazijn „Bintang”,
 Newtonplein 152 's-Gravenhage
 Telefoon H 2357.

INSTITUUT VOOR MEISJES
 EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.
 Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)
 School- en Pensioengeld Internaat f 800.—
 Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.—
 De Directrice: A. J. NELCK.

A. VAN DER PUTTEN,
 Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
 Specialiteit: Damesblouses - Rokken
 Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
 WELBEKEND BU-ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
 BEGELUK ONDERWIJS IN
 DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH
 LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
 OVER DE WAALSCHER KERK
 58° NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

WIENER & VAN WITSEN
 Rotterdam Hoogstraat 226
 Gevestigd 1851.
 Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
 Speciaal naar maat.

't er niet bij te laten, maar eendrachtig aan de Regeering te verzoeken niet alleen met Europeanen gelijk gestelden te benoemen, maar alle andere Chinesezen, die daarvoor de geschiktheid bezitten. In het wetboek van Koophandel wordt immers ook geen onderscheid gemaakt, zoo verklaart de schrijver.

Geel contra Blank. De *Perniagan* haalt eenige uitlatingen aan van het *Soer. Hblad*, naar aanleiding van de beweging door „Indië Weerbaar” veroorzaakt, en het verzet van de Chinesezen om er aan deel te nemen. „Nu is 't duidelijk”, roept de heer *Boon* (hoofdredacteur van het S. H.) uit, „geel staat vijandig tegenover blank!” „Ha, ha, ha” — zoo schrijft de *Perniagan* — „wat maakt u mij aan het lachen, mijnheer Boon, dat eerst nu u de oogen open gaan! Geel contra blank! Maar dat bestaat toch immers meer dan honderd jaren, zoolang de Hollanders heerschappij over Indië voeren. Daarbij komt, dat 't niet onze wil is; maar de wetten, die de Hollanders gemaakt hebben, zijn daarvan de oorzaak. Wij, Chinesezen, zijn 't, aan wie de handschoen is toegeworpen. Allicht dat we dien toch opvangen! Toch doet de heer Boon, alsof hij er niets van begrijpt”.

Van Vreemde Koloniën.

't Decimale stelsel voor 't Britsche rijk.

In een artikel van de United Empire, orgaan van 't Royal Colonial Institute, dringt Raymond Godfrey er op aan, Engeland nu te bevrijden van de last van zijn muntstelsel en hiervoor de decimale berekening aan te nemen. Hij zegt dat de tegenwoordige becijfering minstens 5 ambtenaren vergt in elk bureau waar met 4 zou kunnen worden volstaan als de tientallige grondslag werd aangenomen. Onder de verbeteringen, die door de oorlogsommekeer tot stand komen, raadt hij aan ook deze op te nemen.

Velen meenen, dat hiertoe de souverein, de shilling en de penny moeten verdwijnen; dit zou echter alleen voor de penny 't geval behoeven te zijn. 't Schijnt niet van algemeene bekendheid te zijn, dat een bruikbaar geblesken decimaal stelsel reeds in de praktijk voldaan heeft. In Ceilon heeft men den weg gewezen en een proef van 40 jaren genomen. De naam van *Rox* behoeft slechts in *p o n d*, die van *r o e p e i* in *f l o r i j n* veranderd te worden, en 't stelsel is klaar.

Een 15-tal jaren geleden waren in Engeland, zonder de gouden munt mee te rekenen, de volgende stukken in omgang:

zilver:	koper:
st. van 5 shilling.	penny.
st. van 4 shilling.	halve penny.
halve kronen.	liard (farthing).
florijn.	halve liard.
shilling.	
6 pence.	
3 pence.	

Dus elf muntstukken, hiervan zijn twee vrijwel in onbruik geraak.

De nieuw aanbevolen muntsoort zou beperkt kunnen worden tot:

zilver:	nickel:	koper:
st. v. 4 shilling (of dollar).	deka (10 cent).	halve deka.
florijn.		
halve florijn (shilling).		

Misschien zou hieraan zijn toe te voegen de kwart florijn en 't 2 cent stuk, maar dan zou men nog maar komen tot 6 à 7 muntstukken.

De schrijver gaat in zijn wensch verder, door er ook 't metrieke stelsel in op te nemen, zooals 't in Frankrijk proefondervindelijk voldaan heeft.

't Wil ons voorkomen dat elke poging om ten deze gelijkheid in de verschillende landen te brengen, aanmoediging verdient, 't is dan echter gewenscht voor den muntgrondslag ook tot meer overeenstemming te komen. Waar de latijnsche landen de frank als grondslag genomen hebben, en de Oostenrijksche florijn (ongeveer 2 kronen of franken), evenals de Nederlandsche gulden (ongeveer 2 franken) hiertoe zonder veel bezwaren om te zetten waren, zou eenheid voor al deze landen en 't Britsche rijk nu te overwegen zijn.

Gijzelaars.

De D. overheid heeft twintig Belgische persoonlijkheden van beteekenis in de koloniale wereld laten overbrengen naar 't krijgsgevangenkamp te Holzminden. Zij laat dit gelden als représaillemaatregel voor de onheusche wijze waarop, naar zij beweert, de Duitse onderdanen in Oost-Afrika door de Belgen worden behandeld. De Belgische regeering heeft hiertegen protest aangeteekend, zij verklaart in 't bezit te zijn van uitvoerige getuigenissen van betrokken Duitse onderdanen, waaruit zou blijken, dat de behandeling steeds voorkomend mocht heeten.

De meeste D. onderdanen werden uit 't evenaarsklimaat, waarin zij al jaren waren, naar Frankrijk overgebracht. In die overbrenging ziet de D. regeering echter juist de zwaarste grief. De lezer van 't Kol. Wkbl. zal zich herinneren, dat inderdaad klachten hierover vernomen zijn, gezinnen, vrouwen, kinderen moesten kolossale marschen afleggen om de plaats te bereiken, die als inschepingsplaats was bestemd. Onderweg, door inspanning en gebrekkige verzorging, ziek of zwak geworden, kon de tocht niet meer gestaakt worden. Was 't doel goed, de wijze van uitvoeren deed aan de bedoeling zooveel afbreuk, dat de begunstigen er zich over ergerden. Is dit inderdaad de reden van de weerwraak, dan zou zij o.i. geen doel meer treffen, daar 't hier afgeloopen overbrengingen betreft. De maatregel van 't stellen van gijzelaars zou alleen reden hebben, wanneer hij het beëindigen van een nog bestaanden maatregel betrof.

Van B. zijde is bovendien opgemerkt, dat een verontwaardiging over 't interneren van D. burgers wonderlijk zou aandoen bij een regeering, die tientallen B. burgers opgesloten houdt in gevangenkampen. België had, naar de N. R. Ct. mededeelt, te Berlijn 't voorstel laten doen, om D. burgers uit Afrika naar Frankrijk overgebracht uit te wisselen tegen B. burgergevangenen. Dit leek eerst tot een gewenscht resultaat te leiden, maar de bovenvermelde gevangenzetting wijst op een nu geheel veranderd inzicht.

Nu zou de B. regeering hebben aangeboden om een onderzoek te doen instellen door een neutrale commissie, zoowel naar de behandeling die de D. van de B. in Afrika hebben ondervonden, als tijdens de reis van daar naar Frankrijk. In afwachting van den uitslag van dit onderzoek zouden de gijzelaars in vrijheid moeten worden gesteld.

De Japansche goudpolitiek.

De betalingsbalans van Japan, die voor den oorlog den steun van geregelde buitenlandse leeningen niet ontberen kon, is thans door de ontzaglijke verschuivingen in den in- en uitvoer van goederen, in sterke mate actief geworden (Ec. Stat. berichten). De vorderingen op den vreemde zijn door J. benut voor 't terugkopen van belangrijke posten buitenlandse schuld en voor 't versterken van den goudvoorraad. Ook zijn verschillende credieten aan de geallieerden verleend.

In de laatste maanden heeft J. zich in 't bijzonder toegelegd op 't versterken van zijn goudvoorraad. Dit heeft vooral de aandacht van de Ver. Staten van N. Amerika getrokken, die ten slotte 't overgrote deel van 't goud geleverd hebben, in de laatste 11 maanden tot Juni 1917 b.v. niet minder dan 63 miljoen dollars. Van verschillende zijden werd de vraag geopperd of aan deze goudverzendingen geen grenzen behooren te worden gesteld. De Amerik. reg. heeft aan dezen wensch geen gehoor gegeven, zij liet de goudbeweging vrij, doch nam een maatregel om steeds volledig op de hoogte ervan te blijven.

Eigenaardig is dat werkelijke verschepingen nauwelijks plaats vonden. Een deel toch van 't goud is door de Bank van Engeland, in Londen of in Amerika, ter beschikking van de Jap. rechthebbenden gesteld, die 't daar lieten berusten. Hetzelfde geldt ook voor een deel van 't in de Ver. Stat. zelf aangekochte goud. Hierdoor waren in Mei van den Jap. specievoorraad van 774 miljoen yen slechts 233 miljoen in Japan, doch de overige 541 miljoen in 't buitenland gedeponeerd.

Naar 't ons voorkomt ligt hierin een geruststelling opgesloten, voor de vredelievende bedoelingen van J. in de naaste toekomst; werd aan den horizon verwikkeling met Amerika of Engeland gezien, of met een andere mogendheid, die op de vriendschap van deze staten kon rekenen, dan zou J. zijn goud niet zóó beleggen.

Ook Siam nog.

Bij de opeenvolgende uitingen van medegevoel voor de entente van zóó vele Amerikaansche republieken dat men de tel kwijt raakte, voelde men toch steeds en telkens iets van weer een stem meer tegen de politiek, die, met alle tractaten en gebreken brekend, eigenlijk aan de neutraliteit den oorlog verklaarde, en zoo tot partijkiezen dwong. De aankondiging, dat Siam zich ook bij de geallieerden aansloot, heeft veel minder de aandacht getrokken. Zij kwam in de eerste dagen van 't echeer der Russische legers, toen velen begonnen te gelooven, dat de toestand nu wel eens over 't doode punt heen kon komen en dat een gebeurtenis, sterker dan hetgeen Michaëlis en Lloyd George pas als wenschen van de strijdende groepen tegenover elkander hadden gezet, Rusland tot 't beëindigen van den oorlog kon dwingen, waardoor de geallieerden dan verplicht konden worden hun politiek hiernaar te regelen.

Toch heeft de Fransche en Engelsche pers niet nagelaten 't passend eeresalut aan Siam te brengen en zijn toetreden, geheel uit eigen beweging — hetgeen de Duitschers natuurlijk betwisten —, als een feit van beteekenis te vermelden. Van Siam uit werd naar Br. Indië Duitse propaganda gevoerd, die voortaan uitgesloten is. Verder heeft Azië nu vrijwel geheel zich pro-entente uitgesproken, een moreele factor, die men niet zonder belang acht. Naar verklaard wordt, hadden vele Duitschers, die 't overige deel van Azië verlaten hadden, Siam gekozen als veld om van daaruit de D. relatien aan te houden, alle vreemdelingen van de vijandige staten zouden nu geïnterneerd zijn. Zou Siam ook op andere wijze nog in den oorlog een aandeel wenschen te nemen?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Verwildering van afstammelingen van Europeanen op Kisser.

In de Timor-Bode beschrijft Ds. K(yftenbelt) een merkwaardig geval van verwildering van geheele familiegroepen. Aan de Ned. Zendingsbode van 20 Juli j.l., die hierop de aandacht vestigt, ontleenen we:

„Tot het ressort van Timor behoort ook het eiland Kisser, dat vóór 1912 onder de Residentie Ambon ressorteerde. Op dat eiland is thans gestationeerd de Hulprediker Binkhuijsen, die zijn woonplaats heeft te Wonreli. Te Kata-lama, een kampong van Wonreli, wonen een tweehonderd afstammelingen van Nederlanders die den naam dragen van Moestiza. Nadat in 1819 de bezetting op Kisser was opgeheven, werden de afstammelingen dezer Hollanders, die aldaar wenschten te blijven, geheel aan hun lot overgelaten, terwijl bij het instellen van een burgerlijken stand aan hen niet schijnt gedacht te zijn. Een gevolg hiervan was, dat niet alleen Maleisch en de landstaal in gebruik kwam en het Hollandsch niet meer verstaan werd, doch ook dat hun christendom achteruit ging en zij vele heidensche gewoonten en gebruiken aannamen. De geboorten, de sterfgevallen en de huwelijken werden

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN
LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE
Administratie van vermogens
Safe Deposit

B. P. GENEMANS
VALERIUSSTRAAT 122 DEN HAAG TEL. 3376
Ondulation-Marcel
Manicure en Massage.
ATELIER VOOR HAARWERKEN.

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank.
Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**
CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.
Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. **L. LANGE.**
Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.
Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.
Speciale verpakking voor de Tropen.
HOOGFIJNE LICHTRE BREMER SIGAREN .....
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

Hôtel Astoria et de Paris
Modern Familie-Hôtel
Hoefkade 9-11 - Tel. 6056
Station H.Y.S.M. Den Haag

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

door hen geregeld ingeschreven vóór in hunne bijbels, zoodat deze lijsten de eenige bewijzen vormden voor hunne afstamming van Hollanders. Ongelukkigwijze zijn bij een typhoon die in 1908 woedde, al hunne oude bijbels en geschriften verbrand en zijn slechts enkele stukken gered geworden.

Hoewel deze Mestiezen van Kota Lama geheel als Inlanders leven, hebben velen nog het type van Europeaan behouden. Zij hebben een blanke lichaamskleur, blonde haren, blauwe oogen. Hun voornaamste broodwinning vinden zij in den handel met het Portugeesche deel van Timor. Zij ruilen daar de door de vrouwen gegeven snikirs of omslagdoeken, kains, slendangs, voorts messen en bijlen, geiten en varkens en djeröks, tegen mais, padi, aardvruchten, was, karbouwenhorens, geelhout en kajoe tjandana. Nimmer verrichten zij veldarbeid.

Meer dan eens heeft het bestuur getracht een regeling te treffen om deze gedegenereerde hollandsche afstammelingen uit hun verval op te heffen. Die pogingen dateeren reeds vanaf het jaar 1889 toen de Ass.-Resident Baron van Hoëvell het voorstel deed om op Kisser een Europeesche school op te richten. Later heeft de Resident van Ambon, Baron Quarles de Quarles, voorgesteld aan een tiental der best ontwikkelde kinderen van regeeringswege een beurs te verleenen om te Ambon opgeleid te worden tot Inl. Leeraar of tot klerk op een der kantoren.

De Militaire kommandant van Ambon heeft bij de Regeering bewerkt dat de Mestiezen-jongelingen bij het leger konden dienst nemen als Amboneezen, doch na een geneeskundige keuring door den eerstaanwezende officier van gezondheid bleek, dat slechts een enkele hunner lichamelijk voor den dienst geschikt zou zijn, wat zeker een gevolg was van de voortdurende familiehuwelijken. Sedert twee jaren zijn door bemoeiing van den Resident en den tegenwoordigen Gezaghebber van Kisser, twee meisjes van Kota Lama te Koepang gehuisvest.

Deze meisjes bezoeken de Europeesche school en geven wat hun vorderingen betreft, alle reden tot tevredenheid.

De Gezaghebber van Kisser, de 1ste Luitenant Terstege, die niet alleen goed op de hoogte is van land en volk, maar ook met hart en ziel de belangen van zijn bevolking behartigt, heeft de quaestie der opheffing dezer Mestiezen weder op het tapijt gebracht. Veel kans bestaat er nu, dat de Regeering zal overgaan tot maatregelen, om ten minste voor de kinderen der Mestiezen een weg ter ontwikkeling te openen.

Aan de Mestiezen van Kisser den rechtstoestand van Europeaan te verleenen, zou zeer zeker niet in hun belang wezen.

In een naschrift zegt de redactie van de Ned. Zendingbode: „Gaarne wilden we nog wat naders weten van deze verwilderden.“ Nu, zulks is gemakkelijk genoeg. In zijn mooie studie over de Leti-eilanden (waartoe Kisser, of Kisar behoort) verschenen in het Tijdschr. van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, deel 33 (1890), vertelt G. W. W. C. Baron van Hoëvell, op blz. 214 vgg. interessante bijzonderheden van deze afstammelingen van Europeanen, namen dragende als Schilling, Woudhuizen, Speelman, van Hasselt, Bakker, enz. Ook komen ze ter sprake in J. G. Fr. Riedel's „De sluik- en kroesharige rassen tusschen Selebes en Papua“ (den Haag, 1886), blz. 400 vgg.

C. M. Pleyte Wzn. †

Naar aanleiding van het dezer dagen hier te lande ontvangen telegraphisch bericht, meldende het overlijden te Batavia van den heer C. M. Pleyte, broeder van den Minister van Koloniën, schrijft men aan de „N. R. Ct.“:

„In den ethnografischen kring van ons land is Pleyte een bekende figuur geweest. Hij heeft veel geschreven, ook in buitenlandsche tijdschriften, was niet bang voor een hypothese, en herhaaldelijk is hij aangevallen, zooals veelal gebeurt met hen, die aan den weg timmeren. Ook om zijn soms vluchtige manier van werken, wanneer het ernstige onderwerpen gold. Daar is bijv. de Handleiding voor de vergelijkende volkenkunde van Ned.-Indië, naar G. A. Wilkens' dictaat door Pleyte uitgegeven, een boek, dat men bij iederen vakman vindt om de goede dingen, die er in staan, maar dat toch hoogst voorzichtig dient gebruikt te worden om de minder goede. Eenigen tijd was hij conservator aan het ethnografisch museum in Artis en in die periode is de gids voor deze verzameling verschenen. Met Schmeltz was hij een tijd lang op goeden voet; mijn vrouw behandelde hem als haar kind, vertelde Schmeltz, en Pleyte had zijn eigen lange pijp in mijn pijpenrek staan. Maar aan deze idylle is een eind gekomen en toen is het onweer losgebroken.

Tot Pleyte's meest bekende werken behooren het plaatwerk Indonesian art, Die Buddha-legende in den Skulpturen des Tempels von Boro-Budur, zijn Soendische schetsen en zijn beschrijving van de ethnografica der Zuidwester- en Zuidooster-eilanden; voorts de opstellen over de inlandse nijverheid in West-Java als sociaal-ethnologisch verschijnsel en de bijdragen over Soenda in het tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap. West-Java en de Bataklanden kan men de provinciën van Indië noemen, waar Pleyte het best thuis was. Uit het jaar 1912 is het plaatwerk Gria Mendara, een koninklijk lied zonder woorden, van het eiland Lombok.¹⁾

Aan de inrichting van het Museum van het Bataviaasch Genootschap heeft hij een werkzaam deel genomen; men heeft 't ginds met verschillende systemen geprobeerd en met den museum-inhoud jaren lang gejuwd, totdat eindelijk de geografische lijn weer aangenomen is als richting, en dat is Pleyte's werk geweest. Gedurende zijn verblijf hier te lande is hij eenigen

¹⁾ De meer volledige titel van dit werk luidt: Het „Darmo belangon“, een koninklijk lied zonder woorden van het eiland Lombok, verlicht door Nengah Gria Mendara en verklaard door Goesti Poetoe Gria. Verdietscht door C. M. Pleyte.

(Red.-Comm.)

tijd lid geweest van de redactie-commissie voor het tijdschrift van het Aardrijkskundig genootschap.

Een grafsteen van Gouv.-Generaal C. Reyniersz.

In No. 15 van „De Reflector“ vindt men de reproductie van een grafsteen van den gouverneur-generaal Carel Reiniersz, benoemd als zoodanig den 26 April 1650, in het jaar 1653 door den H. H. XVII teruggeroepen, doch vóór de ontvangst der tijding van zijn ontslag overleden.

Onder het opschrift „Een vergeten graf“ geeft de Reflector bij die reproductie het volgende bij-schrift:

„Ieder rechtgeaard Soerabajaan kent het „Spookhuis van Koepang“, maar er zijn er slechts weinigen, die weten dat op den top van den achter het „Spookhuis“ gelegen heuvel een begraafplaats is van de familie Middelkoop.

Het kerkhofje ligt er, onder de ruischende takken van de Indische tjemara's, in de schaduw van andere reuzenboomen, in vredige rust.

Een oplopende tjemaralaan voert erheen; eenmaal boven, heeft men een mooi uitzicht over de gewezen artillerie-kazerne en een gedeelte van Koepang en de Tamarinde-laan.

Te midden der graven van de familie Middelkoop vindt men, in een hoekje, een steenen zerk, welker afbeelding hierboven staat.

Het grafschrift van den heer Renierssen luidt:

Hier ryst ontslapen in den Heer

Op achtenden Mey 1653

den Edl. Heer Carel Reniersen,

in syn leven Gouverneur

Generael van Indea.

Het grafschrift er naast luidt:

Hier leyt begraaven d'eerbaere joffr. Judith Barra van Amsteldam, huysvrouw van den ed. Heer Carel Renierssen, Raadt van Indien, sterf in 't jaar ons Heeren Jesu Christi MDCXLVI den XXI Juli, oud XXV jaaren X maanden.

Het wapen van de edele Joffer Judith Barra van Amsteldam vertoont een doodskop in een krans van korenaren, daarboven een engelenkop met de spreuk: „Christus mijn Opstanding.“

We vernamen dat het graf eigenlijk midden op den top van den heuvel gelegen was en dat de zerk door de afspeeling geheel verschoven was.

Verdere nasporingen daaromtrent zijn vruchteloos gebleven.

In verband met deze slotwoorden hopen wij in een der volgende Nummers van het Koloniaal Weekblad aan deze merkwaardige mededeelingen een korte beschouwing vast te knopen en trachten eenig licht te verspreiden.

De Java-Post.

In No. 18 vervolgt Joh. Suys zijn artikel over volkshuisvesting in Indië.

Pr. P. Vertenten schrijft over „de maan bij de Marindineezen“, in verband met de feesten, welke die volksstam van Nieuw-Guinea in den regel bij manschijn geeft.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de April-afl. Een belang, één leger, door W. J. Lucardie. — Van gidsen en spionnen (slot), door E. J. Geldrop. — Bokschutters; inschieten van geweren enz. (vervolg), door F. Oberstadt. — De geneeskundige dienst bij mobilisatie en concentratie, door J. P. de Bats. — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht. — Vrijwilligerskorpsen.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 17 bevat o.a. Rasverschil, door D. G. Stibbe. — Een en ander over Curaçao en het Panamakanaal, door J. van Haften (slot). — Uit het Bataksche dorpsleven, door M. Joustra. — Een en ander over de werkring van den geneesheer in Oost-Indië, door C. H. L. Baelde.

De Indische Mercur.

Belangrijkste inhoud van No. 30. Voorgestelde wijziging in de suikerbelasting in de Vereenigde Staten, door Dr. H. C. Prinsen Geerlig. — De oorlogswinstbelasting in Indië, door H. J. Vooren. — Verslag van de Handelsvereniging te Batavia (overzicht van het jaarverslag over 1916). — Plantersvereniging „Semarang-Kedoe“. — Chineesche handel, geschiedenis en gebruik. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Rubber naar Amerika.

Het Ned. Indisch Rubbertijdschrift spreekt van geruchten over de vorming eener Amerikaansche scheepvaart-maatschappij met 6 schepen, welke een geregeld dienst tusschen San Francisco en Ned. Indië zal onderhouden. Promotor van dezen dienst moet zijn een rubberfabrikant te Mansfield, die in de „Pacific Commercial Advertiser“ Amerika reeds krachtig aanbeval zich voor de voorziening in zijn rubberbehoefte vooral te wenden tot Ned. Indië. (Ind. Merc.)

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West“, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië,

Instituut WOLTERS

Surinamestraat 25 Den Haag

OPLEIDING H. B. S.,

GYMNASIUM EN LYCEUM.

C. G. J. WOLTERS.

Boksen. Ontvetting.

TOEPOEL'S MODELSCHOOL

Joh. Camphuystraat 165-167 Den Haag

Tramlijnen 3, 4 en 7, halte Electr. Spoor.

Rondschrijven gratis en franco.

Versterking. Jujutsu.

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN

REPAREREN

KEEREN

VERMAKEN

MODERNISEREN

OPNIEUW VOEREN

OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers

STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)

van Dames en Heerenkleeding.

Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.

Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

..... Melkinrichting .....

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR“

Scheveningen, Neptunustr. 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348

'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM

Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned.-Ver. v. Psych. en Neurologie.

Pension „DE KLONIA“

Wed. C. M. DE KLONIA-v. d. Heyden.

Westeinde 3

Telefoon Z 5175

AMSTERDAM.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdstation.

Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeren van woningen.

Tijdschrift voor economische geografie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industriële middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Derde Jaarverslag van de Nederl. Ver. ter Bestrijding der Melaatschheid (Lepra).
2. Verslag van het „Max Havelaarfonds” over 1916.
3. Idem der Utrechtsche Levensverzekering Maatschappij over 1916.
4. Gedenkboek van de Koloniale Tentoonstelling Semarang 1914.

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Rechterlijke betrekkingen in Nederlandsch-Indië.

Bij Kon. Besluit is het Reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der Justitie in Ned.-Indië in dien zin gewijzigd, dat het vereischte van Nederlander-schap, hetwelk in dat reglement voor de benoembaarheid tot Rechterlijke betrekkingen bij de Raden van Justitie op Java en het Hoogerechtshof gesteld wordt, is komen te vervallen, zoodat voortaan ook Inlanders en andere Nederlandsche onderdanen, die doctoren in de rechtswetenschap zijn, tot de bedoelde rechterlijke betrekkingen kunnen worden benoemd.

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van twee artsen ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk daar te lande.

Ter benoeming tot gouvernementsarts — in vasten dienst (achtjarig verband) dan wel in tijdelijken dienst (driejarig verband) — bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië is de uitzending noodig van een tweetal geneesheeren, die in het bezit zijn van een diploma als Nederlandsch arts en door hunne vroegere werkzaamheid geschikt kunnen worden geacht om eene opdracht te verkrijgen tot bestudeering van de verbreiding der tuberculose in Nederlandsch-Indië.

Aan de betrekking van gouvernementsarts is verbonden eene bezoldiging van f 400 's maands, met zes verhoogingen, elk van f 100 's maands, waarvan de eerste na een jaar en de overige telkens na drie jaren dienst.

Bij de vaststelling van de aanvangsbezoldiging van de uit te zenden geneesheeren zal met de reeds opgedane, voor den Indischen dienst van belang zijnde ervaring rekening worden gehouden.

Aan de uitzending uit Nederland is verbonden:

a. overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening — eventueel ook voor het wettig gezin — in de eerste klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van f 3000 (drie duizend gulden) voor de artsen die een tijdelijk dienstverband aangaan en van f 5000 (vijf duizend gulden) voor hen, die ter benoeming in vasten dienst worden uitgezonden;

c. indien de uit te zenden geneesheeren gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging, en wel voor zooveel de voor vasten dienst uit te zenden geneesheeren betreft als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het weduwen- en wezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, en, voor zooveel de voor tijdelijken dienst uit te zenden geneesheeren betreft, als verhooging van de onder b bedoelde tegemoetkoming;

d. eene voorloopige bezoldiging van f 250 's maands, ingaande met den dag van inschepping naar Nederl.-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;

e. voor de voor tijdelijken dienst uit te zenden geneesheeren binnen een jaar na ontheffing van de te werkstelling — tenzij deze ontheffing medebrengt de verplichting om gelden terug te storten — recht op overtocht naar Nederland op denzelfden voet als omschreven onder a.

De voor den vasten dienst bestemde geneesheeren zullen na afloop van het hun op te dragen onderzoek zich ook voor andere bij genoemden diensttak voorkomende werkzaamheden beschikbaar moeten stellen en daarom, alvorens te worden uitgezonden, eene opdracht ontvangen tot het volgen van een leergang in bacteriologie en hygiëne, ter voorbereiding voor hunnen aanstaanden werkring.

Aan de opdracht tot het volgen van den leergang, welke zes à zeven maanden duurt, wordt verbonden eene toelage van f 150 's maands voor den duur van

den leergang, en, zoo noodig, vergoeding van reiskosten op den voet van de deswege bestaande bepalingen. Zij, die voor deelneming aan den leergang worden aangewezen, moeten zich op notarieele akte verbinden tot terugbetaling van alle gelden, welke aan hen of te hunnen behoeve worden voldaan ter zake van deze opdracht, indien zij hunne opdracht niet volbrengen door van hun wil en toedoen afhankelijke omstandigheden (ter beoordeeling van den Minister van Koloniën), dan wel niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen acht jaren na hunne aankomst in Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Wezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij de eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds door gehuwden twee maanden en door ongehuwden eene maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd per jaar, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk eene maand bezoldiging, te voldoen op de zoeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over één maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage afhankelijk van de leeftijden van man en vrouw.

(De in de drie voorafgaande alinea's opgenomen bepalingen gelden slechts voor de voor vasten dienst uit te zenden geneesheeren).

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 15 Augustus a.s. bij een gezegd verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de afd. van dat Departement, onder overlegging van:

- a. hun diploma;
- b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten worden vermeld de plaats en de datum van geboorte, zomedede of men voor vasten, dan wel voor tijdelijken dienst wenscht te worden uitgezonden.

De uit te zenden geneesheeren zijn verplicht de in verband met hunne voorbereiding en uitzending voor den Indischen dienst aan hen of te hunnen behoeve dan wel ten behoeve van hun gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van voorbereiding en uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en wezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zomedede alle andere aan hen ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld uit 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen acht of drie jaren (al naar het aan te gaan dienstverband) na hunne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant van 18 Juli 1917 No. 166).

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Zakdoeken.

Kousen.

M. & J. TOEMAN

Specialiteit in Kantens, Festons, Lingerieën.

Spuistraat 67 - Tel. 2009.

Den Haag.

Handschoenen.

Kragen.

M. VISSER,

voorh. A. J. ROBBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

J. VAN DER LUGT & Co.,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 :-

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijftstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering.....

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% Schuldbrieven uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h B. L. VOGELS-DOLHAIN
's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE URWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS

ORNAMENTEN

als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:

1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST. Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admmissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.

- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.
Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privatlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.30.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door **REMAN IRÛS** (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
- II. **De Kolonie Curaçao**, door **M. VICTOR ZWIJSEN**, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzetfondsen, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud.-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.— p. mnd of f 50.— p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.— „ „ „ f 80.— „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE
BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

AVOND- SCHOENEN

brocat, zijde,
gondleer en lak.

Wekelijksche
verzendingen
naar
de Tropen.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

C. P. MEIJS Lzn.,

Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,

's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumiëre, 1e Coupeuse,
Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

LAAT voor Uwe familie in Indië
een **PORTRET** van U maken
bij U aan huis.
Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen
Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305
Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van
foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen
Hartenstraat 14-18-20 **AMSTERDAM**
Aanbevolen Speciaalzaak
voor het
inrichten der Slaapkamers
(Leveringen door het geheele land) - Telef. Interc. 8399 N

CREDIET- EN HANDELSBANK
voor Nederland en Koloniën
HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM
Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELLEN.

Familiepension „KERCHER”
Villa „MATHILDE”
Oude Schev. weg 112-114.
Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia - Semarang - Soerabaya - Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
Voor de Vacantie:
Sport-Blouses en Mantels
Kinder-Jurken en Hoeden
Badcostuums
Gekleurde Overhemden

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag
Aangifte voor het Lidmaatschap
kan dagelijks geschieden ten kantore
Benoordenhout 2 en bij den Portier
aan het hoofdhek.
Invullingsbiljetten en voorwaarden
worden ook op verlangen toege-
zonden.
De contributie gaat in met de
maand, volgende op die van de
aangifte. Voorloopige toegangsbe-
wijzen worden dadelijk verstrekt.
Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium,
Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht,
Sociëteit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

Tel. Interc. H. 447.
Hotel de Bellevue
Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements **NOORDEINDE 44,**
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELLEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.
Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Luxe Brood- en Banketbakkerij
Willem Renout
Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.
AMSTERDAM

l'Abonnement-National
Barentszstraat 2a 's-Gravenhage
Onze abonné's kunnen als met contant geld
koop: meubilair, kleding, huish. artikelen enz.
enz. in bij ons aangesloten solide winkels en ons
in gemakkelijke pijjementen betalen.
Credieten tot elk bedrag. Vraagt inlichtingen.

Hotel Pension INSULINDE
BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486
Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

VERZEKERINGMAATSCHAPPIJ
„BOERHAAVE”
Gevestigd te 's-Gravenhage, SPUI 2a.
Opgericht 1907.
Verzekert U als Particulier voor-vrij Dokter, Apothe-
ker, Ziekenhuis, Opera-
tiekosten enz. Premie vanaf f 6.- per jaar, kind. f 3.-.
Prospectussen en inlichtingen gratis.
Actieve Vertegenwoordigers(sters) gevraagd.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER
Brood - Beschuit - Banket

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.- per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.
DEN HAAG, STATENLAAN 115.
Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag-
Spreektijd 12½ - 1½ uur.
GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.
Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven.
Behandeling van Aphasieën.
GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.
De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leerressen: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraak-
leerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUI-
ZEN, Gemeente-Spraakleerares.